

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra liturgické teologie

Obor: Teologické nauky

SLUŽBA LEKTORA

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Pavel Kopeček S.L.D

Olomouc 2017

Pavλίna Šebestová

PROHLÁŠENÍ

Místopřísežně prohlašuji, že jsem tuto Bakalářskou práci na téma Služba lektora vypracovala samostatně, pod odborným dohledem vedoucího Bakalářské diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 3.4.2017

Ráda bych poděkovala vedoucímu Bakalářské práce panu Ing. Pavlu Kopečkovi S.L.D, za jeho rady a čas, který mi věnoval při vypracování této Bakalářské práce.

OBSAH

Úvod	6
1. Historický vývoj lektorátu	7
1.1 Starozákonní tradice	7
1.2 Předčítání v Ježíšově době	8
1.3. Lektorů v prvotní církvi	9
1.4. Vývoj lektorátu v dějinách církve	9
1.5. Vývoj lektorátu od starověku po Tridentský koncil.....	10
1.6. Od Tridentského koncilu po II. Vatikánský	10
2. Lektorát po Druhém vatikánském koncilu.....	11
2. 1. Konstituce <i>Sacrosanctum Concilium</i>	11
2. 2. Dokument <i>Ministeria quaedam</i>	12
2. 3. Lektor a lekcionář	12
2. 4. Četba biblického textu v pokoncilní liturgii	13
2. 5. Ustanovení lektorů – přijetí služby a pověření	15
3. Praktické otázky služby	16
3.1. Rétorika	16
3.2. Technika projevu, dýchání	18
3.3. Základní pravidla pro lektory.....	18
3.4. Slova a tóny	19
3.5. Hlasivky a artikulace	20

4. Liturgický prostor	22
4.1. Ambon a jak k němu přistupovat	22
4.2. Organizace lektorské služby	23
4.3. Dialogické čtení	24
5. Osobní příprava lektora	25
5.1. Příprava pomocí úryvků z Písma svatého	25
5.2. Vyhledávání biblických, liturgických textů	27
5.3. Oděv	27
6. Vzdělávání lektorů	28
7. Závěr	28
Seznam použité literatury	29
Příloha č. 1. Obřad ustanovení lektora	30
Příloha č. 2. Výslovnost slov a jejich znělost	32
Příloha č. 3. Cvičení svalová, gymnastika artikulačních orgánů	38

Úvod

K myšlence vypracování práce na téma „ Služba lektora “ mě přivedla má dlouholetá služba u ambonu. Cítím deficit v povědomí laiků o svém vlastním poslání. Byla by škoda nevyužívat možnosti, které nám církev skýtá.

Je zřejmé, že na průběh celé liturgie má četba Písma zásadní vliv, přichází zde přece samotné Slovo Boží, což je třeba vnímat, přijímat i prezentovat s vážností. Proto považuji za důležité se této problematice věnovat.

Na začátku nastíním historii lektorátu pro lepší pochopení souvislostí. Pak se zamyslím nad chápáním služby lektora v pokoncilní době. K rozebrání celé problematiky mě povedou následující otázky: Kdo se vlastně smí stát lektorem a proč ? Jaký je důvod pro svěcení, jmenování či pověření lektorů ? Způsoby uvádění do této služby ? V současné praxi církve jsme svědky dvojí formy pověření: laik uváděný liturgickým obřadem přijímá službu lektorátu a druhou alternativní formou je laický ministr pověřen knězem.

V další části své práce se budu snažit přiblížit praktickou stránku četby biblického textu při liturgii a zaměřím se na osobu lektora, způsob čtení, dialogické čtení, jeho službu mimo mši svatou, postoj u ambonu. Poté se budu věnovat osobní přípravě lektora, jak tato služba může prohlubovat jeho spiritualitu a činnou účast na liturgii. V závěru své práce pojednám o technice četby a některých rétorických pravidlech: praktické způsoby přípravy na čtení, výslovnost a cvičení.

Závěrem bych se ráda zamyslela nad způsoby, jakými je možno s lektory pracovat a jejich liturgickou formaci. Na základě studia potřebné literatury a rozhovorů s praktikujícími lektory a duchovními jsem s v této práci snažila podat ucelený pohled na liturgickou službu lektora.

1. Historický vývoj lektorátu.

Hlasité předčítání posvátných textů v rituálních shromážděních má bohatou tradici i u jiných náboženství, nejen v křesťanství. V židovské tradici je služba lektora spjata se synagogální bohoslužbou a předčítáním posvátného textu. Abychom měli co nejlepší možnost pochopit službu lektora, které je tato práce věnována, pokusím se nastínit počátky služby již v dějinách židovského národa.¹

1.1. Starozákonní tradice

Judaismus se profiluje jako náboženství knihy a důvodem je to, že právě vyvolenému lidu Bůh svěřil posvátné texty Bible. Kromě toho, že Izraelité dostali posvátné texty Svatého písma, které mělo formovat lid po náboženské stránce, vykonávali Izraelité i veřejný a soukromý kult aby tím oslavovali Boha a děkovali mu.

Slovo mělo proto v dějinách rozhodující funkci.²

Bůh oznamoval všechny důležité události v dějinách prostřednictvím slova:

povolal Abraháma, jeho potomstvo si vyvolil za svůj lid, hovořil s nimi, daroval jim Zaslíbenou zem, Desatero. Bůh stále prostřednictvím slova zjevoval svou vůli a záměry.

Izraelité si ta slova pamatovali, střežili a předávali dalším generacím. Slovem mají vysvětlovat a vždy znovu opakovat důležité okamžiky v dějinách. Boží činnost je pak znovu aktualizována prostřednictvím vyprávění: .....*“až se Vás zeptají Vaše děti, proč konáte tenhle zvyk, Vy jim pak vypravujte.....”*³

V počátcích nebyl Chrámový kult spojený s četbou posvátných knih, později se Písmo četlo i mimo prostor chrámu, zejména Pascha. V Izraeli existovala i jiná setkání kultovního charakteru při kterých se Slovo boží přednášelo, svědectví o tom nacházíme na mnoha místech v Písmu např. Kniha Deuteronomiumm⁴, Mojžíšův příkaz o předčítání Písma v Druhé knize královské⁵ a jinde. V té době ještě není zmínka o službě lektora, nicméně tato služba existovala. Směl ji vykonávat každý dospělý člen komunity jako takzvaný *šeliách zibbur tj.* Reprezentant.

Se vznikem synagóg v době židovského exilu v Babylonii a v následném období se stále více kladl důraz na četbu posvátných textů. Které texty se mají číst určoval představený synagogy nebo lektor sám. Na jednotlivé bohoslužby během týdne bylo třeba třech lektorů, v sobotu a ve svátky sedm a více. Usilovalo se o to, aby se nečetla čtení, která obsahovala na konci nějakou hrozbu. Praxe čtení Božího slova před shromážděním Izraelitů měla hluboké kořeny. Vždy byla nutná přítomnost osoby, která přednášela posvátné texty, třebaže neměla zvláštní postavení. Prostřednictvím přednesu se Boží slovo stávalo živým a oslovovalo všechny členy komunity.⁶

---

1 Tyrol A. Služba lektora, str. 10

2 Tyrol A. Služba lektora, str. 14

3 EX 12, 24-27

4 Dt 31, 9-14

5 2 Kr. 23, 1-3

6 Tyrol A. Služba lektora, str.16

1.2. Předčítání v Ježíšově době

Nikdy nesmíme zapomínat, že Ježíš byl velmi hluboce a vnitřně spjat s židovskou tradicí, stejně jako Maria a všichni apoštolové. Kdybychom si tuto skutečnost dostatečně neuvědomovali, tak by bylo omezeno naše chápání všeho, co Ježíš řekl a vykonal. Celou Ježíšovu činnost je třeba chápat v kontextu náboženském, legislativním a kulturním, který je výlučně hebrejský. V evangeliích je Ježíš třináctkrát oslovován jako *Rabbi*.

Matouš uvádí: „*Ježíš pak chodil po celé Galieji, učil v jejich synagogách, hlásal evangelium o Božím království*“⁷ a Jan zdůrazňuje tato Ježíšova slova: „*Já jsem mluvil k světu veřejně. Já jsem vždycky učil v synagóze a v chrámě, kde se shromažďují všichni židé*“.⁸ Z těchto textů je zřejmá nejen znalost Ježíše a apoštolů způsobu a formy četby posvátných textů v synagóze během sobotní liturgie, ale i jejich vlastní praxe. Na tuto židovskou kultovní tradici, která tvoří základ křesťanské liturgie, navazuje Ježíš při poslední večeři, kdy ustanovil Eucharistii a následně pak pokračují apoštolové a jejich nástupci při pravidelném „lámání chleba“. V Ježíšovi samotném se Starý zákon naplňuje, je definitivním potvrzením všech starozákonních obětí a obřadů.

Tohle si první křesťané uvědomovali, a protože velká část z těchto křesťanů pocházela ze židovství, starozákonní prvky v liturgii přetrvávaly. Starozákonní četba Tóry a proroků, patřila do synagogy a byla tedy neoddelitelně spjata s životem židů, křesťanské komunity ji praktikují i při svých bohoslužbách spolu s texty novozákonními.⁹ V Novém zákoně máme významný text, který představuje Ježíše jako lektora a vykladatele posvátného textu, je to událost v Nazaretě, kde v sobotu v synagóze četl text z proroka Izaiáše.

„Přišel do Nazareta, kde vyrostl. Podle svého obyčeje vešel v sobotní den do synagogy a povstal, aby četl z Písma. Podali mu knihu proroka Izaiáše, otevřel ji a našel místo, kde je psáno:

*Duch Hospodinův jest nade mnou,
proto mne pomazal,
abych přinesl chudým radostnou zvěst,
poslal mne, abych vyhlásil zajatcům propuštění
a slepým navrácení zraku,
abych propustil zdeptané na svobodu,
abych vyhlásil léto milosti Hospodinovy.*

Pak zavřel knihu, dal ji sluhovi a posadil se a oči všech v synagóze byly na něj upřeny. Promluvil k nim: „Dnes se splnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli“. Všichni mu přisvědčovali a divili se slovům milosti, vycházejícím z jeho úst. A říkali: „Což to není syn Josefův?“ A on jim odpověděl: „Jistě mi řeknete toto přísloví: Lékaři, uzdrav sám sebe! O čem jsme slyšeli, že se dálo v Kafarnaum, učň i zde, kde jsi doma“ Řekl: „Amen, pravím vám, žádný prorok není vítán ve své vlasti. Po pravdě vám říkám: Mnoho vdov bylo v Izraeli za dnů Eliášových, kdy se zavřelo nebe na tři a půl roku a na celou zemi přišel veliký hlad. A k žádné z nich nebyl Eliáš poslán, nýbrž jen k oně vdově do Sarepty v zemi sidónské. A mnoho malomocných bylo v Izraeli za proroka Elizea, a žádný z nich nebyl očištěn, jen syrský Námán“.¹⁰

---

7 Mt 4, 23

8 Jan 18, 20

9 Tyrol A, Služba lektora, str. 16

10 Lk 4, 16-27

1.3. Lektorů v prvotní církvi

Z prvního období po Kristu nemáme o službě lektora žádné zprávy, ale každopádně se přítomnost takového člověka při liturgii předpokládala, člověka, který uměl číst, což v té době nebylo zcela běžné jako dnes. Číst uměli jen speciálně vzdělaní lidé a samozřejmě pouze muži, ženy neměly ke vzdělání přístup ještě dlouhou dobu.¹¹ V tomto kontextu můžeme říci, že služba lektora je bez pochyb velmi stará a sahá až k počátkům křesťanské bohoslužby, bez znalosti židovské tradice a zvyků není možno si vznik této služby představit. Tato služba vycházela z nutnosti, protože pro křesťanskou liturgii je třeba textů její základní součástí. A to již od apoštolských dob. V nejstarších časech čtení předčítali *dikaskoloi*, doktoři a učitelé. Ti text nejen četli, ale také vykládali. Boží slovo bylo napsáno na svitcích, nebo kodexech. Text byl psaný bez mezer mezi slovy a to vyžadovalo při čtení značnou zkušenost a zručnost. Lektor musel být zdatný čtenář aby zachovával při přednesu smysl textu. Kromě umění číst, náležité formy přednesu kantikací a rozumění textu se od lektora vyžadoval i příkladný život.¹² Křesťané první generace se s Kristovým učením setkávali skrze hlásání apoštolů a předčítání jejich textů.

1.4. Vývoj lektorátu v dějinách církve

První písemné zmínky o službě lektora nacházíme v I. Apologii od sv. Justýna v polovině druhého století mezi léty 150-155. Dovídáme se o jasném rozlišení mezi tím, kdo vedl shromáždění a modlitbu a mezi tím kdo četl z Písma. Lektor četl a předsedající přečtené vykládal. Dalším ze starokřesťanských autorů, který se o lektorské službě předčitatele zmiňuje je Tertulián 155-230, který považuje službu lektora za nejstabilnější funkci ve shromáždění. V listech Cypriána se dočítáme, že lektorů ustanovení biskupem v rámci liturgie četli i samotné evangelium. K rozdělení došlo ve čtvrtém století, kdy čtení evangelií přísluší pouze diakonovi nebo knězi.

Místem předčítání byla jednoduchá vyvýšená konstrukce, nazývaná *pulpitum* nebo *tribunál*.

Lektorskou službu vykonávaly i děti, chlapci kolem patnácti let věku, z důvodu pronikavosti hlasu a zaručené mravní čistoty.¹³

Ze třetího století se nám zachovaly zprávy v Apoštolské tradici 215. Text se skládá s více vrstev a pochází od neznámých autorů, podává zprávy o hierarchii ednotlivých služeb v církvi.

Samostatný obřad ustanovení lektora je v Apoštolské tradici popsán jednoduše. Biskup při obřadu podává kandidátovi knihu Písma svatého a nevkládá na něj ruce – nejedná se o posvátné předání moci, ale o ustanovení, pověření.

Další zmínky nacházíme u sv. Kornéria Římského, v Apoštolských církevních kanónech, v *Dicastalia Apostolorum* nebo v Apokalipse sv. Pavla¹⁴

---

11 Tyrol A. Služba lektora, str. 17

12 Pokorný K. Obnovená liturgie, str. 40

13 Pokorný K. Obnovená liturgie, str. 43

14 Pokorný K. Obnovená liturgie, str. 44

1.5. Vývoj lektorátu od starověku po Tridentský koncil

Po Konstantinově ediktu roku 313, kdy skončilo pronásledování křesťanů ze strany Římského státu, dochází ke zvýšení počtu věřících a tím i potřeby lektorů. V Římě od konce čtvrtého století se dá předpokládat vznik *scholy cantorum*, i když nejsou písemné doklady. Během následujícího století je rozšířená praxe, že v kněžských obydlích se soustředí mladí lektoři a jsou vyučováni nejen v četbě biblických textů, ale i v posvátných vědách, teologii a zpěvu.¹⁵ V období vrcholného středověku dochází k plné klerikalizaci liturgických služeb. Což znamenalo, že aktivní účast věřících na slavení liturgie byla vyloučena, stali se jen diváky při oslavě.

Lektorská služba úplně ztratila na významu, lektorát se stal hierarchickým stupněm a součástí nižších svěcení. Lektoři zůstali přítomni pouze při velkých liturgických slaveních v předních katedrálách, významných kláštorech či poutních kostelích.

Ve středověku je lekcionář a evangeliář stejně jako další mešní texty zredukován do jedné knihy, která se nazývala *missale* nebo *missale plenarium* to je mešní kniha.¹⁶ Četba biblického textu se zkrátila a stala se doménou kněží. Misál obsahoval všechny texty potřebné pro slavení mše svaté. S františkánským řádem se misál v průběhu 12. a 13. století rozšířil velmi rychle po celé Evropě a nahradil všechny liturgické knihy. Změnila se i architektura chámů. Hned před oltářem se nacházela *schola cantorum* – místo ohrazené zídou, určené pro zpěváky. Po jejích stranách byly vyvýšené ambony, jeden na přednes evangelia, druhý na přednes lekcí, ne evangelních čtení. Měly dvojité schodiště, jedním se vystupovalo, druhým sestupovalo.¹⁷ Koncem středověku byly ambony nahrazeny jednou kazatelnou uprostřed lodi kostela. Epištola i evangelium se četlo z misálu položeného na oltáři. Při liturgii se misál překládal ze strany na stranu oltáře. Byla takzvaná epištolová a evangeliijní strana. Při slavnostních celebracích se evangelium přednášelo tak, že byl diakon obrácený tváří k oltáři a zády k lidu.¹⁸

1.6. Od Tridentského po II. vatikánský koncil

Tyto prvky přetrvávaly i po Tridentském koncilu, který proběhl v létech 1545-1563, zadefinoval základní teologické a dogmatické pravdy a nařídil revizi liturgických knih. Také se již na Tridentském koncilu diskutovalo o úpravě nižších kněžských svěcení, bylo už tehdy zřejmé, že služba ostiáře a exorcisty je v podstatě zbytečná, další dva stupně kterými byly akolytát nebo taky podjáhenství a lektorát bylo vhodné pro jejich starobylost zachovat. V dokumentech z té doby se při udělování těchto služeb hovořilo vždy o ordinaci, nikoli o svěcení, a nikdy tuto ordinaci neprovázelo gesto vkládání rukou, jak je tomu u vyšších svěcení.¹⁹

Z tohoto koncilu vycházející liturgická reforma byla především snahou o jednotu v liturgických slaveních o jejich očištění a správnou teologickou hodnotu.

Nový misál publikovaný roku 1570 papežem sv. Piem V. se stal závazným pro všechny církevní provincie. Můžeme konstatovat, že Tridentský koncil vice-méně potvrdil předcházející liturgickou praxi, kterou zadefinoval v nových liturgických knihách. Bohužel z obavy před protestantskými tendencemi koncil nepovolil užívání národního jazyka v liturgii a proto taky nijak nezasáhl otázky aktivní účasti věřících na liturgii.²⁰

---

15 Tyrol A. Služba lektora, str. 17

16 Tyrol A. Služba lektora, str.20

17 Pokorný K. Obnovená liturgie, str. 46

18 Bradáč J. Věda o liturgii III., str. 10-11

19 Tyrol A. Služba lektora, str. 21

20 Tyrol A. Služba lektora, str. 23

2. Lektorát po II. vatikánském koncilu

Podstatné změny nastaly až s II. vatikánským koncilem probíhajícím v letech 1962-1965. Nás konkrétně bude nejvíce zajímat Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, která stanovila jasné cíle liturgické reformy. Vedení lidu k plné, uvědomělé a aktivní účasti na slavení liturgie,²¹ a dokument *Ministeria quaedam*.

2.1. Konstituce *Sacrosanctum Concilium*

Vydaná 4.12.1963. Má sedm kapitol, zabývá se důvodem, proč se na koncilu otvírá téma liturgie, vyslovuje všeobecné zásady pro obnovu a rozvoj liturgie, rozebírá účel liturgie, liturgickou výchovu kněží i laiků, vydává pokyny vyplývající z hierarchické povahy liturgie, přizpůsobuje liturgii tradicím národů. Zabývá se liturgickým rokem, liturgickou hudbou, svátostinami a samozřejmě i Eucharistii, jako základem, pramenem celé liturgie. Podepsán „Já Pavel, biskup katolické církve“.²² *Sacrosanctum Concilium* k tomu přesně říká:

Matka církev si velmi přeje, aby byli všichni věřící vedeni k plné, uvědomělé a aktivní účasti na liturgických úkonech, jak ji vyžaduje sama povaha liturgie. K takové účasti je křesťanský lid jako „vyvolený rod, královské kněžstvo, národ svatý, lid patřící Bohu jako vlastnictví“²³ „mocí křtu oprávněn i zavázán.

Tuto plnou a aktivní účast všeho lidu je třeba při obnově a pěstování posvátné liturgie mít co nejvíce na zřeteli. Je to první a nezbytný zdroj, ze kterého mají věřící čerpat skutečně křesťanského ducha.²⁴

Mimořádný význam má při slavení liturgie Písmo svaté. Z něho jsou vybrána čtení, která se vykládají v homilii, a žalmy, které se zpívají. Z jeho inspirace a podnětů se zrodily liturgické modlitby, orace a hymny, z něho dostávají liturgické úkony a znamení svůj význam. Proto v zájmu obnovy, rozvoje a přizpůsobení posvátné liturgie je třeba podněcovat srdečné a živé zalíbení ve svatém Písmu, jak o něm svědčí úctyhodná tradice východních i západních obřadů.²⁵

Také přísluhující, lektorů, komentátorů a členové chrámového sboru vykonávají skutečnou liturgickou službu. Proto ať plní svůj úkol s upřímnou zbožností a podle řádu, jak se sluší na tak vznešenou službu a jak to od nich právem požaduje Boží lid.²⁶

Ať se zavádí samostatná bohoslužba slova v předvečer větších svátků, o některých všedních dnech v adventní a postní době a o nedělích a svátcích. Zvláště to platí o místech, kde není kněz, v tom případě ať vede bohoslužbu jáhen, nebo ten, koho pověřil biskup.²⁷

Aby se věřícím poskytl bohatěji prostřený stůl Božího slova, má se šíře otevřít přístup k pokladům | Bible²⁸

Více a cíleněji se na službu lektora zaměřuje Apoštolský list papeže Pavla VI. *Ministeria quaedam*.

---

21 Konstituce o posvátné liturgii II/12

22 Pavel VI.

23 1 Petr 2, 9

24 Konstituce o posvátné liturgii II/14

25 Konstituce o posvátné liturgii 1/III/24

26 Konstituce o posvátné liturgii 1/III/29

27 Konstituce o posvátné liturgii 1/III/C/35/4

28 Konstituce o posvátné liturgii 2/51

2.2. Dokument *Ministeria quaedam*

Dne 15.8.1972 vydal papež Pavel VI. Apoštolský list *Ministeria quaedam*, ve kterém zásadně upravil liturgické služební řády. Mimo jiné i službu lektora. Nařídil změny, kdy je možné, aby liturgické služby přijímali laici, nejsou určeny jen klerikům. Apoštolský list změnil i terminologii, lektorát a akolytát se nemají nazývat nižšími řády a jejich ustanovení se nemá nazývat ustanovením na úřad – *ordinace*. Ti, kteří přijmou ministerium lektorátu nebo akolytátu jsou ustanovení na službu, nikoli vysvěcení. Dokument *Ministeria quaedam* k tomu přesně říká:

*Lektor je ustanovený na úkol, který je mu vlastní, v liturgickém shromáždění číst Boží slovo. Proto ať čte při mši svaté i při jiných posvátných obřadech lekce, nikoli evangelium, když chybí žalmista, ať mezi čteními recituje žalmy, když není přítomen diakon ani kantor tak ať ve společné modlitbě přednese úmysly věřících, usměrňuje zpěv, a účast věřícího lidu na bohoslužbách, připravuje věřící na vhodné přijetí svátostí. Pokud je třeba může vést přípravu těch věřících, kteří občas mají číst při liturgických úkonech Písmo svaté. Aby tyto úkoly mohl konat dokonaleji, ať rozjímá nad slovy Písma. Lektor, který si uvědomuje, jaký úřad přijal, ať všemožně usiluje o to, aby den ze dne stále víc a plněji miloval Boží slovo a stále hlouběji ho poznával. Tím se stane dokonalejším učedníkem Pána*²⁹

2.3 Lektor a lekcionář

Lektor z latinského slova *lego, legere, legi, lecrum* – číst.³⁰ Lektor je člověk, který je pověřen čtením z Písma svatého, přesněji řečeno z Lekcionáře při liturgii. Ovšem nejen při ní. Lektor má uplatnění při domácích obřadech, svátostech křtu, biřmování, manželství a taky v liturgii hodin, neboli denní modlitbě církve, laicky Breviáře. Všude, kde se přednáší z Písma.

Lekcionář patří k Římskému misálu, jehož latinské vydání je z roku 1969³¹ V současnosti používáme vydání z roku 1990. Lekcionář je kniha ve které jsou zpracovány jednotlivé doby liturgického roku. Co nazýváme církevním, či liturgickým rokem, je oslavnou památkou spasitelných činů božích v Ježíši Kristu v průběhu jednoho ročního cyklu. Církevní dokument to popisuje slovy: V ročním cyklu slaví církve celé tajemství Krista. Od vtělení k Letnicím a až k očekávání příchodu Páně³² Tyto knihy jsou jednak na všední dny, kde jsou dvě možnosti textů, to znamená, že se o všedních dnech cykly střídají každý rok, označeny číselně 1. a 2. Dále jsou Lekcionáře na neděle, a také na silné liturgické období adventu, vánoc, postu a velikonoc. Neboli, jinak nazváno, vánoční a velikonoční okruh.

V nedělní liturgii je cyklus čtení stanoven na tříroční. To znamená, že se stejná čtení čtou znovu až čtvrtého roku. Jedná se tentokrát o označení abecední A, B, C.³³

Lekcionář na základě II. vatikánského koncilu, konkrétně konstituce o posvátné liturgii, sestavila Česká biskupská konference. Lekce z Písma svatého jsou jedním z prvků, které křesťanská bohoslužba převzala z bohoslužby synagogální. Laická bohoslužba se v židovských synagogách v podstatě skládala z čtení Písma svatého, z výkladu čteného a modliteb.³⁴

29 Pavol VI. *Ministeria quaedam* s. 11

30 Hrdlička, J. *Vezmi a čti*, str. 6

31 Filipek A. *Liturgika*, str. 33

32 Adam A. *Liturgický rok*, str. 55

33 Adam, A. *Liturgický rok*, str. 55

34 Pokorný L. *Z dějin liturgie u nás*, str. 45

V konstituci o liturgii³⁵ žádá koncil bohatší a provázanější výběr liturgických textů pro bohoslužby. Jde zde zejména o to, aby se texty Starého a Nového zákona doplňovaly. Také aby se během liturgického roku dostalo co nejvíce biblických textů do srdcí posluchačů. Je třeba poukázat na „jednotu obojího zákona dějin spásy“, z toho důvodu nesmí chybět texty jak Starého, tak Nového zákona. V novém uspořádání liturgie se tedy čtou během tří let o nedělích a svátcích ty nejdůležitější části Písma a pravidelně se zvěstuje po jednom čtení ze Starého zákona, z apoštolských listů a z evangelií.

2.4. Četba biblických textů v pokoncilní liturgii

Nové uspořádání liturgie je jednodušší v tom, že je vše v mateřském jazyce, o to složitější, protože klade důraz na poznávání všech částí Písma. Větší nároky se kladou v první řadě na kazatele, kteří mají texty vykládat. Je ovšem nanejvýš vhodné, aby se toto odrazilo i na prezentaci Božího slova ostatními příslušujícími, konkrétně lektory. V nedělní liturgii jsou tedy čtení tři, nás budou zajímat pouze dvě, protože čtení evangelií přísluší vyšším osobám, jáhnovi nebo knězi. Lektor také může číst i modlitby věřících- přímluvy, jimiž se uzavírá bohoslužba slova při mši svaté.³⁶

Služba lektora je důležitá, protože čte Slovo boží. Je to samostatný úřad a vykonává jej lektor i za přítomnosti vyšších ministrů. Nestačí ovšem, že čte, hlasově tlumočí a artikuluje, on to Slovo s vírou sděluje, předává, svědčí o něm, je s ním bytostně spjat.³⁷ Platí zde princip subsidiarity, který říká, že v církvi dělá úlohu vždy ten, který je k tomu uzpůsoben a vyšší nepřijímá, pokud nemusí, úkoly, jenž může dělat nižší. Lektor je členem shromáždění a tudíž je po celou dobu přítomen v lodi kostela a odsud vystupuje na ambon k četbě Božího slova a znovu se vrací na místo.³⁸

Konkrétně o tom, jak se chovat a co dodržovat, při vykonávání služby lektora, hovoří všeobecné směrnice Římského misálu, které se vztahují na lektorskou službu. Budu se této problematice znovu a obsáhleji věnovat v kapitole o praktické stránce služby lektora, zde uvádím přímou citaci z Římského misálu:

Vždy je potřeba zachovat pořadí biblických čtení, dbát na to, aby liturgické texty, které má číst lektor, je vždy přednesl jasně a nahlas, také aby přednes odpovídal formě slavení a slavnostnímu rázu shromáždění. Není dovoleno zaměňovat čtení a respozoriální žalm s jinými nebiblickými texty, při mši svaté s účastí lidu se mají čtení číst vždy od ambonu. Role předčítání Písma není předsednická, ale služebná, proto čtení ať přednáší lektor, ten je určený ke čtení z Písma, kromě evangelií, to pak čte jáhen nebo kněz. Když lektor chybí, je potřeba určit jiné laiky na přednášení Písma svatého, dobře připravené a horlivé, aby při čtení rostla láska věřících k Písmu svatému. Je-li více čtení, je třeba je rozdělit mezi více lektorů. Po čtení může lektor přednést žalm, když není přítomen jáhen, může lektor při vstupním průvodu nést Evangeliář, ne však Lekcionář, přičemž jde před knězem a knihu evangelií nese mírně pozvednutou, po příchodu k oltáři ji na něj položí. Oblečený je přítom v albě, nebo ve schváleném liturgickém oděvu. V nepřítomnosti jáhna může také přednášet od ambonu úmysly věřících, rovněž pokud se úvodní zpěv a zpěv k přijímání nezpívá, ani ho nerecitují věřící, může ho ve vhodném čase přednést lektor. Lektor i žalmista musí být předem informováni, které texty budou v bohoslužbě použity, aby se neimprovizovalo. Lekcionář ať je položený na ambonu ještě před začátkem mše svaté, ambon má být umístěn tak, aby lektora bylo dobře vidět i slyšet³⁹

35 Dokumenty II. Vatikánského koncilu, Konstituce o posvátné liturgii

36 Filipek A. Liturgika, str. 36

37 HRDLIČKA, J. Vezmi a čti, str. 20

38 Adam A. Liturgika, str. 42

39 Všeobecné pokyny k Římskému misálu.

Také lekcionář obsahuje všeobecné pokyny, základní informace pro lektory.

V některých případech se shodují se směrnicemi Římského misálu a Ministerium quaedam, také zde uvádím citaci, protože se jedná o další velmi hodnotný a podnětný podklad k lektorské službě:

Čtení Božího slova má být svěřeno lektorům a diakonům, svou liturgickou službu koná lektor i tehdy, když jsou přítomni služebníci vyššího stupně. Liturgickou službu lektora je třeba mít v úctě, lektoři mají číst Boží slovo v neděle a svátky. Lektoři mají pomáhat v přípravě jiných věřících, kteří mohou taktéž číst Boží slovo v rámci liturgie. Když není přítomen diakon nebo zpěvák, přečte také společnou prosbu věřících. Boží slovo ať přednáší lektor ve vhodném liturgickém oblečení, nebo ve vhodném civilním oblečení, všichni, kdo jsou ustanovení lektory, mají se na tuto službu připravit, příprava spočívá v duchovní a technické přípravě.⁴⁰

Dále se ke službě lektora vztahuje i obecné pověření k úkolům v církvi § 1. kán. 204 CIC , které přesně říká:

Křesťané jsou lidé, kteří byli křtem vtělení do Krista, stali se božím lidem a z toho důvodu jsou účastni, každý svým způsobem, Kristova úřadu kněžského, prorockého a královského, podle svého vlastního postavení jsou povoláni k poslání, které svěřil Bůh církvi, aby je plnila ve světě.⁴¹

Z těchto důvodů by měl každý věřící zvážít, promyslet a promodlit své možnosti služby v církvi.

V minulých letech byla lektorská služba určena pouze mužům, jako pozůstatek nižšího kněžského svěcení, v současné liturgické, pokoncilní praxi není tato možnost odepírána ani ženám, protože k tomu není důvod.⁴² Žena nesmí v církvi vykonávat pouze ty služby, ke kterým by musela být ordinována, jinými slovy vysvěcena. Lektorskou službu lze vykonávat, jak jsme si vysvětlili výše, bez svěcení a jak se budeme dále zabývat bez obřadu ustanovení, avšak s nižší vahou subsidiarity. Důstojnost lektorů není dána svěcením, ale jejich všeobecným kněžstvím, jak bylo citováno výše, to zplnomocňuje k předčítání Božího slova ve shromáždění.⁴³

Lektor má tak podíl na hlásání Božího slova, tím slovem, které předčítá, ve kterém je přítomen Kristus a jemuž Boží lid i předsedající naslouchají. Nesmíme zapomínat na další rozměr Božího slova a to na ten hlavní, spojení Věčného slova a Eucharistie.⁴⁴

Úřad lektora může po náležitém poučení vykonávat i žena, místem je ambon. Službu lektorátu z rukou biskupa, může, podle současného práva přijmout pouze muž.

Zvláštní pověření ke službě v církvi § 1. kán 230 CIC říká :

Muži laici, kteří mají vlohы požadované podle rozhodnutí biskupské konference, mohou být předepsaným liturgickým obřadem natrvalo pověřeni službou lektora a akolyty, toto udílení služeb jim však nedává právo na vydržování nebo odměnu církve.⁴⁵

V církvi během dlouhého historického vývoje vzniklo na cestě ke kněžskému svěcení několik předstupňů, které nemohly být přeskočeny. Ve středověku se jednalo zároveň o podslužby v nitru obcí. Později se nižší svěcení stala pouze průchozími stupni ke svěcení, bez konkrétních úkolů. Jednalo se o tzv. *Nižší kněžské svěcení*, mělo čtyři stupně a jeho druhý stupeň byli lektoři.

---

40 Tyrol A. Služba lektora, str. 28

41 Katechismus katolické církve, 897

42 Tyrol A. Služba lektora, str. 29

43 Tyrol A. Služba lektora, str. 30

44 Hrdlička J. Vezmi a čti, str. 20

45 Dokumenty liturgické obnovy, str. 83

2.5. Ustanovení lektorů – přijetí služby a pověření

V současné, pokoncilní praxi je v Římském pontifikálu obřad ustanovení lektorů. V tomto obřadu je velice krásné gesto předání a přijetí Písma svatého. Slova biskupa pak vyzdvihují poslání lektorů a vysvětlí tak všem účastníkům obřadu důvod povolání těchto mužů. Celý tento obřad je citován v příloze č. 1.

Při obřadu ustanovení lektorů se kandidáti sejdou při mši svaté, nebo při obřadu mimo mši se svým biskupem. Jednotlivě jsou pak vyzýváni, aby před biskupa předstoupili, jsou mu představeni jáhnem, nebo knězem, následuje homílie na jejímž konci osloví biskup kandidáty s podtržením významu jejich služby. Dále obřad pokračuje modlitbou za budoucí lektory, převzetím Písma svatého z rukou biskupa a tímto gestem i odhodlání tuto službu vykonávat podle svého umění a nejlepšího svědomí, což lektor stvrdí slovem „AMEN“

Kromě gesta převzetí Písma, také modlitba za lektory v sobě skrývá celý základ jejich služby.

*Požehnej těmto bratřím,.....chtějí sloužit Tvému slovu.*⁴⁶

Důležité je, že chtějí sloužit Tvému slovu. Chtít, tedy dobrovolně a považovat lektorství za službu.

*Ať o něm stále rozjímají.....*⁴⁷

Pro lektora je zásadní Boží slovo přijímat a rozjímát, ale nikoli bez užitku.

*.....nechají se jím proměňovat.....*⁴⁸

To znamená dovolit Božímu slovu vstupovat do svého srdce.

*.....aby mohli Tvé slovo věrně hlásat bratřím a sestram.*⁴⁹

Slovo Boží není světlem pod nádobou⁵⁰, ale je potřeba jej zvěstovat, lektor je k tomu zvláštním způsobem povolán.

Jak je mu řečeno biskupem při předání Písma svatého.

Přijmi Písmo svaté, buď Božímu slovu věrný a předávej je tak, aby si stále více podmaňovalo lidská srdce.

Kromě standardního obřadu, který je určen pouze mužům, je možné použít alternativní způsoby pověření. O takovém určení k službě rozhoduje správce farnosti, čili farář nebo administrátor. Je vhodné, aby všechny vybrané lidi osobně znal, měl možnost posoudit mimo jejich hlasových kvalit i kvality lidské a křesťanské, aby lektor nezpůsobil pohoršení či nějaké sváry ve farnosti.

Farář může takto vybrané lidi představit farníkům při některé z hlavních nedělních mší. Může provést podobný obřad, který je v příloze č. 1, vysvětlit lidem i nastávajícím lektorům vážnost jejich služby a udělit požehnání. Dále dbát na jejich pravidelné vzdělávání a duchovní růst.

Síla a důležitost požehnání sahá až do období 8. století, je řeč o tzv. *Zaanbonní modlitbě*, kterou Simeon Soluňský nazval modlitbou za lid- v tom smyslu, že právě tahle modlitba zastřešuje všechny prosby a má charakter požehnání. Pane Ty žehnáš těm, kdo Ti dobro řečí.⁵¹

---

46 Římský pontifikál

47 Římský pontifikál

48 Obřad ustanovení lektora. Příloha č. 1 BP, str.

49 Římský pontifikál

50 MT 5, 15

51 COLLOQUIUM LITURGICUM 2006. Obřady žehnutí v různých liturgických obřadech, str. 56

3. Praktické otázky služby

Základním principem, tedy důvodem vzniku služby lektora je hlásat Boží slovo.⁵² Pro správné plnění tohoto nelehkého a důstojného úkolu je potřeba si neustále uvědomovat několik skutečností.

Aby slovo Boží nebylo jen zběžně odříkáno, přečteno jako zprávy z novin, ale také mocně hlásáno, dobře vnímáno a pochopeno. Je proto nutné mít lektory dobře vyškolené.

Lektor musí vždy předem přemýšlet, co bude číst. Musí poctivě zvážit, na které slovo má dát důraz a proč. Kde je třeba udělat pauzu za hlavní myšlenkou, pro možnost doznění těchto slov v mysli a hlavně uložení do paměti. Když chci předčítat druhým, musím nejprve sama pochopit o čem chci číst. Pokud lektor nepochopí daný úryvek z Písma, nemůže jej posluchačům správně zprostředkovat. Proto Slovo boží, na rozdíl od jiných textů, je potřeba nejen pochopit, ale i přijmout za své. Je proto nezbytné, aby si lektor přečetl čtení předem, promyslel, promodlil, případně se poradil s knězem, pokud některé myšlenky nerozumí.⁵³

Lektor nečte jen slova, ale musí předávat-hlásat i myšlenku. Je nutné slovo boží číst tak, aby se dostalo jasně a zřetelně nejprve k uchu a pak i do mysli a srdce posluchačů.⁵⁴

Lektor musí přicházet na bohoslužbu v dostatečném časovém předstihu, aby stihl převzít zodpovědnost a všem dát najevo, že tuto službu přijímá. Je nevhodné, aby si jiný služebník text připravil a po příchodu lektora jej musel, několik minut před mší svatou, jemu předat. Lektor musí už na bohoslužbu přicházet seznámen s texty, doma připraven a v sakristii se jen domluvit na konkrétním průběhu. Lektor by měl obléci albu a v průvodu přicházet k oltáři a ostatními přísluhujícími. Není vhodné, aby čtení četl ministrant. Každý má mít svou službu a *dělat jenom to, ale všechno to, co mu přísluší*.⁵⁵

Nicméně právě toto je běžnou praxí, pro nedostatek ochotných lidí.

3.1. Rétorika

Na téma rétoriky v jakékoli podobě bylo napsáno bezpočet knih a publikací, některé jen pro vnitřní užití té které organizace, jiné vydávány jako učebnice, či pomůcky kupříkladu pro lékařské účely (logopedie) Je samozřejmé, že mluvit by měl umět každý, naučili jsme se to cca. Ve druhém roce věku. Problém není v tom, že by někdo neuměl mluvit, všichni žijeme v přesvědčení, že to prostě umíme.

Když člověk začne svou řeč používat nejen pro dorozumívání s blízkými, ale jako „ pracovní nástroj “, pak se musíme zamyslet nad spoustou dílčích problémů.⁵⁶

Je to tak téměř ve všech profesích (zvláště v těch pomáhajících), mluvené slovo je více než důležité. Protože i intonace může změnit informaci na protichůdnou. To je jeden z důvodů, pro které člověk musí znát svou řeč, nejen po stránce jazykové, ale také po stránce technické. To znamená jak tu jazykově správnou informaci sdělit partnerovi v hovoru, či dokonce posluchačům v rámci rozhovoru. Jaké mohou mít následky nesprávně sdělené a tudíž nepochopené informace, si každý dokážeme představit.⁵⁷

52 Adam A. Liturgika, str. 46

53 Tyrol A. Služba lektora, str. 36

54 Hrdlička J. Vezmi a čti, str. 29

55 Filipek A. Liturgika, str. 40

56 Buchtová B. Rétorika, str. 55

57 Přeučil J. Kouzlo rétoriky, str. 25

V našem případě, jak již bylo řečeno výše, nejde pouze o slovo lidské, ale Boží. Člověk stojící u ambonu nereprezentuje žádné povrchní informace, nesnaží se posluchačům předat sebe, či názory nějakého jiného člověka. Lektor má tu posvátnou možnost zprostředkovat Slovo boží, to co řekl samotný Tvůrce a zapsali Duchem svatým inspirováni autoři. Je to slovo platné pro všechny časy. Tenkrát, stejně jako dnes. Dokonce se dá říci, že slova některých textů mají větší aktuálnost dnes než „ kdysi “.

Slovo boží je skutečně živé. To musí mít lektor stále na paměti. Což je naprosto stěžejní. To znamená, že lektor musí znát nejen jazyk, ve kterém se čte, ale rovněž se musí snažit pochopit význam přečteného, dát do toho trochu svého „Já“, a tím také dovolit Duchu Svatému pronikat díky svým hřivnám , skrze Slovo boží, do srdcí posluchačů.

Úkol to není vůbec jednoduchý, ale pro Boha není nic nemožného a nemá jiné ruce než naše.

Tón hlasu, kterým přednášíme, má být přirozený, je třeba dát pozor na „zpívání“, ale i na monotónní přednes. Není pro běžného člověka, neznalého zesilovací techniky vždy jednoduché zvolit správný tón, který by mikrofon přenesl správně. Dále je třeba dát pozor na drmolání a polykání koncových slabik. Člověk má pocit „ knedlíku “ v krku a mozek signalizuje pocit ohrožení, proto je třeba vše co nejrychleji odbýt a nebýt vidět.⁵⁸

Nutná je ovšem dobrá srozumitelnost, ale i slyšitelnost. Nejsou dobrá šeptaná ani „řvaná“čtení. Já osobně se přikláním ke čtením hlasitějším, protože většina posluchačů je vyššího věku. Nesmí se ovšem jednat o hlasitější projev, kdy je jasné, že lektor hlasivky vybičoval do nepřirozených poloh. Je potřeba dát pozor na citlivost mikrofonu, protože v něm pak může různě skřípat a pištět. To se pak může lektor snažit sebevíce a přesto si nikdo ze čtení nic neodnese.

Je nutné číst klidně, pomalu, nepateticky. Dělat přirozené pauzy mezi myšlenkami a delší mezi odstavci. Musí to vyznít jako přirozený projev. Jako kdyby to, co člověk cítí v srdci, chtěl předat mezi čtyřma očima nejlepšímu příteli. Vždyť, to, co čte lektor, jsou přece ty nejužasnější zprávy. Přitom je třeba uctivě zacházet s mateřským jazykem a sdělovanými myšlenkami Slova božího, aby od ambonu znělo k uším a srdcím posluchačů krásně přirozeně podané, srozumitelné a působivé Slovo samotného Boha. Určitě není na místě předčítat Slovo boží jako večerníček pro děti, vyprávění pro nejmenší.⁵⁹

---

58 Přeučil J. Kouzlo rétoriky, str. 45

59 Tyrol A. Služba lektora, str. 86

3.2. Technika projevu, dýchání

Základem dobrého hlasového projevu je správné dýchání, latinsky respirace. Dokud se nenaučíme správně dýchat, nemůžeme v rétorice, což je věda, nebo chcete-li nauka o mluveném slově, postupovat dále. Na hlasový projev má největší vliv nesprávně zvolený interval nádechů, výdechů a pauz. Dýchacím ústrojím, což jsou plíce, vytváříme proud vzduchu, který pak rozezná hlasivky a díky tomu můžeme svou intenzitu projevu, pauzy a emoce správně ovládat.

Dýchání rozdělujeme na hrudní a břišní. Všichni běžně používáme obojí, jen si to vlastně nemáme důvod nějak uvědomovat. Muži častěji používají dýchání břišní, oproti tomu ženy nevědomky upřednostňují dýchání hrudní.

Pro nás je od tohoto okamžiku důležité naučit se naprosto vědomě a neomylně používat dýchání břišní, které nám umožní onen proud vzduchu při dýchání přesně ovládat.

Břišní dýchání nám umožňuje dobrou ovladatelnost břišních svalů, břišním svalům lépe udržet pevný a plynulý výdechový proud vzduchu, uvolnění horních částí těla, dobrý mluvní výkon při námaze i po ní.⁶⁰

3.3. Základní pravidla pro lektory

Uvědom si, že předčítat Boží slovo při liturgii je výkon tvého laického kněžství. Proto k němu přistupuj s odpovědností, úctou a pokorou. Raduj se a važ si toho, že si Tě Pán vybral jako nástroj a Ty mu smíš sloužit. Lektorská služba zajisté prohloubí tvůj život s Bohem. Hlavně skrze rozjímání a přípravu na službu s Biblií v ruce. Když něčemu nerozumíš, tak to nemůžeš správně přečíst. Svědomitě se doma připravuj, snaž se pochopit myšlenku a pokud něčemu nerozumíš, tak se nestyď a klidně se zeptej někoho zkušenějšího v kostele, jáhna nebo přímo kněze (ten ale před mší svatou asi nebude mít čas), na Tvém pochopení záleží hodně. Je osvědčené, zvláště v začátcích Tvé služby, má-li někdo známý či rodina možnost kontrolovat Tvůj projev. Přečíst si to doma a nechat se posoudit sourozenci, rodiči nebo partnerem. Když čteš, musíš to mít jasně rozděleno na odstavce, myšlenkové celky. Posluchač nevnímá slova, ale ucelené představy. Pro začátky, kdy všechno trvá déle, si můžeš logické části vyznačit v textu. Položit správně přízvuk ve větě není dílem náhody, ale znalosti jazyka a dobrého pochopení textu. Každá věta má hlavní myšlenku v jednom slově. Ta hlavní slova ve větách je dobré si podtrhnout. Při čtení nestřídej melodii textu, ta je spolu s přízvukem a růzností tempa životem každé věty, dává jí barvu a znělost. Nikdy nezaměňuj melodii řeči za nábožné prospěvování. Nesloužíme latinskou liturgii. Čárka za slovem nemusí znamenat pauzu, ani se před ní vždycky nezvedá hlas. Musíš jazykovým citem rozlišit, kdy má význam a kdy jí není třeba „ číst “, respektive se jí nechat řídit. Je rozdíl mezi psaným textem, kdy musíme dodržet pravidla pravopisu a mezi předčítáním, kdy se musíme držet myšlenek a významu textu. Když chceš být co nejpřirozenější a mluvit tak, jak se mluví, dávej se znaménky myšlenkově vést a ne spoutat. Tvůj hlas zní nejlépe ve Tvé přirozené poloze. Proto se o nic nesnaž a nevytvářej žádné řezavé tóny. Mluv raději na nižším tónu a tam taky konči. Hlavně žádný náboženský patos a přehrávání. Nejde o herecký výkon, ale o otevření srdce lidem. Čerpám ze svého Já, z toho jak Já žiji v Boží náručí, jak Ho znám, zkoumám, studuji. To předávám lidu. Nečti uspěchaně, vyslovuj zřetelně, dělej náležitě pauzy, dýchej klidně. Dopřej lidem ať stačí sledovat Boží poselství, myšlenku za myšlenkou, pomalu, vlak nejede. Než začneš číst a před každým odstavcem se podívej na lidi. Navážeš spojení a lidé pak budou otevřenější sdělení. Nečteš pro sebe, ale pro lidi, mluvíš k nim. Oko do duše okno.

---

60 Buchtová B. Rétorika, str. 49

Lidé neposlouchají jen ušima, ale i očima. Proto i Tvůj vzhled, oblečení, postoj a pohyby patří k Tvé službě. Chod' klidně, stůj pevně na obou nohách, zacházej s Lekcionářem uctivě. Miluj čistotu a správnost češtiny. Předčítání v kostele je bezděčným učitelem lidí, jak se má správně mluvit. Je potřeba si dávat pozor na slangové výrazy a nářečí. S mikrofonem musíš zacházet opatrně a jemně, nauč se s ním manipulovat a jak do něho mluvit. Čti dále od mikrofonu, neschovávej se za něj, při zpěvu a společných modlitbách od něho odstup.

3.4. Slova a tóny

Každé slovo má svůj vlastní význam, kterému by měl oslovený rozumět. Musíme připustit určité odlišnosti slangových nebo nářečních významů, či také přihlédnout k dnešnímu trendu posunutí češtiny jiným směrem, rozšíření významu slov.

Nicméně to, že oslovený nějak rozumí významu slova je věc jedna, záleží také na tónu našeho hlasu, jak tuto skutečnost sdělujeme. Tón hlasu může úplně změnit význam řečeného. Protože, když mluvíme ironicky, používáme jiný tón, než v běžné mluvě. Je tedy nesmírně důležité si uvědomit nejen co říkám, ale jak to říkám. Můžeme říct běžné „dobrý den“. Je to pozdrav, který zní mile, dá se ovšem procedit mezi zuby a pak bude znít ironicky až nenávistně či lstivě. Proto musíme slova modelovat a aktivně uplatňovat v projevu. Techniku řeči musíme zvládat na takové úrovni, aby to pro nás bylo samozřejmostí a mohli bychom slovo správně užívat.

Čeština má nejen bohatý slovník, ale také různé zvukové stránky projevu a i ta musí být srozumitelná.⁶¹

Říká-li se, kolik řečí umíš, tolikrát jsi člověkem, dalo by se také říci, jak kdo mluví svojí mateřštinou, takovým je člověkem (Radovan Lukavský)

Je třeba se vylepšovat, trénovat sílu a barvu svého hlasu. Důležitá je otázka „doteku slova“ není na světě jiný člověk, který by měl stejné vyjadřování a dotek slova jako my. Jsme všichni Bohem stvořeni jako originál, stejně tak originální je i náš projev. Pod pojmem „dotyk slova“ se myslí předání a pochopení podaného .

Bůh si nás povolal do služby a my mu nabídli všechny své schopnosti. V našem případě se nejedná o naše myšlenky, které interpretujeme, ale o Slovo života. Proto je trénink barvy a síly hlasu pro nás tak důležitý.

Není ovšem ani bez zajímavosti, zamyslet se také nad etymologií, což je věda o původu a vývoji slov, slova *rétorika*. Pro zjištění původu tohoto slova se musíme vrátit do starověkého Řecka. Základem je řecké slovo *rhexis*, což znamená řeč. Slovo rétor označovalo ve starověkém Řecku mistra slova, učitele řečnického umění. Proto i my máme být mistry slova. Musíme zřetelně vyslovovat, přesně a jednoznačně, abychom hlasem dokázali připoutat posluchače k obsahu textu, v našem případě Slova božího. Řeční rétoři znali souvislost mezi řečí a myšlením.

Způsob řeči je obrazem ducha. Myslíme ve slovech, ale řeč je myšlením nahlas⁶²

Je důležité si uvědomit, což potvrzují i psychologové, že forma našeho vystoupení, tedy jakým způsobem co proneseme, jak se u toho chováme, je přinejmenším podobně důležité, jako obsah sdělení. Psychologové přesně, když už jsme je zmínili, zjistili, že posluchače ovlivňují :

- slova ze 70%
- hlas z 38%
- neverbální projevy z 55%⁶³

61 Přeučil J. Kouzlo rétoriky, str. 59-61

62 Buchtová B. Rétorika, str. 50

63 Přeučil J. Kouzlo rétoriky, str. 62

Z nezkušeného čtenáře je možné se stát zkušeným docela rychle, jak ve své knize píše Jan Přeučil, dlouholetý herec a pedagog. Jako optimální dobu cvičení vidí tak 10-20 minut denně. Nejdůležitější je najít si čas a prostor, kde nás nebude nikdo moci vyrušit. Samozřejmě je vypnutý telefon. Vybereme si text, který nás nejvíce osobně oslovuje, známe ho důvěrně, rozumíme mu do důsledku, jsme schopni i svými slovy nezávislému posluchači tento text s pochopením vyprávět. Sedneme si s tímto textem, o kterém víme vše a známe ho, i kdyby nás o půlnoci probudili. Vezmeme tužku a podtrhneme si slova, která jsou klíčová. Budeme je pak hlasem zdůrazňovat a tím se vyhneme možnému monotónnímu čtení. V textu si vyznačíme logické celky, doporučujeme i rozdělení delších vět, abychom pak nelapali po dechu uprostřed logické myšlenky. Vytvoříme si tím logické pauzy a odsazení, aby měl posluchač možnost naše sdělení rozpoznat. Dále je vhodné, samozřejmě hlavně v začátcích, svůj domácí tréninkový projev nahrávat na video či CD. Poslechnout si pak nahrávku opakovaně a sám si zhodnotit, co z toho je dobře a co je třeba vylepšit. Jako při každém vzdělávání a cvičení je dobré mít své pozitivní a negativní vzory. Můžeme sledovat své kolegy lektory a vnímat jejich hlasový i mimoverbální projev. Pak si vyvodit, kdo je vzorem dobrým, lepším a koho následovat raději nechceme. Pochopitelně se nemusíme soustředit pouze na lektory. Určitě je dobré pozorovat i herce a hlasatele, kdy si odmyslíme obsah a soustředíme se pouze na formu jednotlivých sdělení.

O bráničním dýchání jsme podrobně hovořili v předchozí kapitole, proto zde jen pár krátkých poznámek.

Dech je benzín našeho života. (prof. Raboch, v pořadu ČT „ Co mohu pro sebe udělat “)

I když se to zdá banální a dýcháme reflexivně, nikdo si přece nemusí opakovat „ nádech, výdech “, abychom normálně žili, přesto má dýchání obrovský vliv na kvalitu našeho života a potažmo i naší mluvy a hlasového projevu.

Dech totiž ovlivňuje naši psychickou kondici, a ba co více, ovlivňuje naši náladu celkově a v neposlední řadě i to, jak mluvíme. Základní složkou vytváření řeči je dech, přesněji proud dechu, jeho síla a délka. Dech kontroluje přísun kyslíku do krve, potažmo do mozku a ten, jak každý uzná, je důležité, aby fungoval. Proto by bylo dobré zařadit dechová cvičení do každodenního života.

3.5. Hlasivky a artiklace

Každý z nás se snaží, nebo bychom se přinejmenším snažit měli, pečovat o svou duši, přijímáním svátostí, vhodnou četbou, vzděláním, modlitbou a tak dále. Určitě se shodneme i v tom, že je potřeba pečovat v rámci možností také o naše tělo, prevencí, sportem.....jídlo si také dopřejeme, více či méně zdravé.....Dále pečujeme o své oblečení....

A jak se staráme o své hlasivky???

Je to orgán, který bezpochyby potřebujeme a budeme potřebovat všichni, nejen ti, kteří se svým hlasem přímo živí. Proto se zamysleme.

Mluvení je činnost dost namáhavá, hlasivky při mluvení kmitají přibližně :

- 130 x za minutu

- 600 hlásek vysloví řečník za minutu.

- 30 000, artikulovaných postavení mluvidel se vytvoří za hodinu.⁶⁴

Hlas vzniká vlastně v hrtanu a ten musíme mít v pořádku, pokud chceme mluvit. V hrtanu jsou uložena ústrojí, která hlas spoluvytvářejí. Jsou to vazy, svaly, chrupavky a volné nadhrtanové rezonanční dutiny, které tvoří komplex – hrdelní, nosní a ústní. Když chceme vydat tón, pak se hlasivky přiblíží k sobě a současně se ve střední části napnou. V prostoru pod nimi pak vzniká přetlak výdechového proudu. Ten překoná pružnost hlasivek, které se oddálí. Tak unikne malé množství vzduchu a dojde ke zmenšení tlaku pod hlasivkami. Tímto střídavým rozevíráním a

zavíráním hlasivkové štěrbině se vytváří vlnění vzduchového sloupce, který se šíří jako vzduchová vlna- což vnímáme jako základní tón. Tento tón projde celým komplexem rezonančních dutin a získá potřebnou sílu, výšku, barvu a stává se lidským hlasem.

Lidský hlas ale nejsou jen tóny. Díky artikulačním orgánům, jako je jazyk, spodní čelist, rty, zuby, tvrdé a měkké patro, dokážeme tyto tóny proměnit na hlásky. Řeč vzniká činností mluvních orgánů. Ty dělíme do tří skupin.

Ústrojí dechové – dodává při tvorbě řeči výdechový proud, který je pro vznik řeči nezbytný. Dobře ovládaný dech je předpokladem zdravého a silného hlasu.

Ústrojí hlasové – vytváří se jím hlas.

Ústrojí artikulační – vytvářejí se jím základní jednotky lidské řeči- hlásky.

Hlasivky jsou vazy a musíme je chránit !!!!!!!!!!!

Proto zde sepíšu několik doporučení.

Před jakýmkoliv vystoupením se vyhněme:

- > horkým nápojům, hlavně těm s mlékem
- > šumivým nápojům, hlavně alkoholickým
- > hodně studeným nápojům
- > sušenkám
- > oříškům
- > musli
- > přejídání se

Naopak :

- > navlhčete hlasivky teplou vodou s plátkem citronu, nebo se napijte obyčejné vody pokojové teploty
- > v případě, že vám při řeči vysychá v krku, udělejte si malou pauzu a jemně se kousněte do jazyka, to vyvolá sliny v ústech a vám se uleví.

Největší chybou je :

Ráno nahlas a silně promluvit, tím se může stát, že se hlasivky překrví a dojde k nepříjemným komplikacím.

Právě naopak je potřeba hlas rozeznít a nabudit malým brumendem hmmmmmm nebo hammmmmmm nebo ommmmmmmm. Tón držet co nejdéle.

Tohle cvičení je možné provádět i když ucítíte tlak v krku nebo únavu. Hlasivky se uklidní. Vy je tímto tónem pohladíte a ony se Vám za to poděkují a budou Vám sloužit dít.⁶⁵

Artikulace je základním pojmem ve výslovnosti. Je důležité vědět, že každá hláska má svou specifickou kvalitu. Správná výslovnost je podmíněná správným postavením mluvidel. Tvoření hlásek ale můžeme naštěstí kontrolovat. Ve výslovnosti je potřeba se vypořádat s běžnými zlozvyky, které třeba ani nevnímáme. Proto je vhodné si svou řeč nahrát, jak jsme o tom hovořili výše. Pozor na protahování, šumlování, překotnost a jiné.

Před každým projevem se musíme rozmluvit. To znamená nabudit hlasový aparát. K tomu slouží různá cvičení složená z hlásek, samohlásek a často i nesmyslných říkanek. Při nedostatku času

postačí říct pomalu aspoň jedno slovo 3 x za sebou. Například *individualita*. Hluboce se nadechnout a vydechnout, tím se uklidníte a zajistíte dostatečný přísun vzduchu.⁶⁶ Hlasová cvičení a jazykolamy uvádím v příloze.

Zesilovací technika má své dobré i stinné stránky. Spočívají právě v tom, jak dokáže zdůraznit všechny hlasové a výslovnostní nedostatky. Záleží na technikovi a lidech, kterým má konkrétní mikrofon sloužit, jak je nastavená jeho citlivost. Každopádně je dobré mít možnost si ho předem vyzkoušet, vzhledem ke své vlastní intenzitě hlasu, nebo aspoň sledovat projev ostatních. Je potřeba mít na paměti, že mikrofon nesnímá jen ze své bezprostřední blízkosti, ale i vzdálené a zdánlivě neslyšitelné zvuky. Když známe citlivost mikrofonu, pak už jen postačí přizpůsobit sílu svého hlasu. Většinou pak nám právě zesilovač dovolí svůj hlas šetřit. Do mikrofonu mluvíme klidným a vyrovnaným hlasem, je potřeba se vyvarovat prudkému zvyšování hlasu. Slyšíme sami sebe v odposleších, vždy se slyšíme z nějakého reproduktoru, to nám má být měřítkem pro náš projev a jeho přizpůsobení. Musí nás být dobře slyšet, ale nesmí se ozývat nepříjemné zvuky, jako pištění a skřípání. Pozor na nechtěné dotyky mikrofonu, jak rukou, tak lekcionářem, jen lehké škrábnutí vyloudí velice nepříjemné zvuky. Takové „příhody“ nemile narušují průběh liturgie. Ideálně je vhodné si výšku mikrofonu nastavit podle sebe již předem. Pokud to není možné, pak to musíme provést těsně před čtením, protože na tom podstatně závisí úspěch Božího slova. Mikrofon by měl být v „pokračování“ úst, čili v přímce přibližně dvacet centimetrů od mluvidel. Mikrofon nemůžeme mít přímo u úst, nemohli bychom artikulovat, nebylo by nás vidět a slyšet by byly jen nepříjemné zvuky. Mikrofon upravíme hned po příchodu k ambonu. Dáme pozor také na propojení mikrofonu, není možné manipulovat s jedním ve chvíli, kdy kněz pronáší závěrečnou modlitbu vstupních obřadů, protože by ho v ten okamžik nebylo slyšet.

4. Liturgický prostor

Naši službu budeme nejčastěji vykonávat v kostele, což je liturgický prostor. Své poslání můžeme vykonávat i při jiných obřadech, než je samotná liturgie. Lektor má být přítomen i křtům, pomazání nemocných, svatbám. Je možné asistovat i při žehnání domu.....všude je lektor pověřen předčítáním Božího slova. Jen vrcholem všeho je liturgie.⁶⁷ Zjednodušeně řečeno.

*Když končí modlitba, jde lektor k ambonu a předčítá čtení.....VPŘM 89
.....důstojnost Božího slova vyžaduje, aby v kostele bylo místo, z něhož se Boží slovo hlásá a k němuž se při bohoslužbě slova obrací pozornost věřících. VPŘM str. 272⁶⁸*

4.1. Ambon a jak k němu přistupovat

Ambon je tedy místo určené k hlásání Božího slova. V dějinách liturgie ale nikdy nebylo stanovené pevné místo, odkud by se to mělo uskutečňovat. Bylo to místo blízko oltáře a presbytáře. Mělo být v dějinách liturgie i dnes jasné, že je souvislost mezi Slovem božím a Eucharistií. Jen ve vrcholném a pozdním středověku, je potřeba oddělit kazatelnu od oltáře a posouvá se do středu chrámové lodi. Jako důvod je uváděna potřeba oddělit kázání od mešní liturgie a taky bylo třeba být blíže k posluchačům. Nebyly možnosti zesilovací techniky jako dnes a proto bylo nutné lidu nějak zprostředkovat vyřčené, tak tedy přiblížit, vyvýšit, aby bylo lépe slyšet. V dnešní liturgii je kazatelna, v podobě ambonu, opět v blízkosti oltáře, čili před lidmi.⁶⁹

66 Přeučil J. Kouzlo rétoriky, str. 68

67 Hrdlička J. Vezmi a čti, str. 34

68 Tyrol A. Služba lektora, str. 28

69 Pokorný K. Obnovená liturgie, str. 55

Má to své teologické důvody. Liturgická reforma se vrací k důstojnosti Božího slova. A protože je nejlépe možné viditelným znamením poukázat na spojení slova a svátostí, v nichž je Kristus přítomen umístěním ambonu do blízkosti oltáře, vrací se ambon na své původní místo.

A tak to známe dnes. Je možné vidět ambon vpravo, ale i vlevo od oltáře, ale těžko bychom si v dnešní liturgii dokázali ambon představit jinde, než u oltáře. Rozhodně je to místo, odkud je dobře slyšet a kde je dobře vidět. No a v neposlední řadě je zde akustika, která říká, že místo, odkud se mluví, musí být umístěno na úrovni posluchačů, aby hlas nezněl jen odněkud shůry. Posluchač musí dobře slyšet i vidět zároveň, aby měl nejlepší možnost ze slyšeného něco pochytit.

Konkrétně k tomu Římský misál říká toto :

*At' už je dispozice kostela jakákoli, ambon musí být umístěn tak, aby věřící dobře viděli i slyšeli toho, kdo z ambonu čte.*⁷⁰

Ambon by měl být nepřenosný. Ambon je tedy místem, kde probíhají nejdůležitější části bohoslužby slova. Musí být jeden, protože vyjadřuje jednotu Božího slova.⁷¹

V první řadě je třeba zdůraznit, že lektor, jak bylo řečeno výše, má být přítomen v lodi kostela po celou dobu bohoslužby. Prakticky to znamená, že by měl sedět co nejbližší ambonu, tedy v přední lavici. Je to nehezký nešvar, který se v našich kostelích šíří, že právě lektor sedí v zadní lavici a přichází ke čtení pozdě, sledován s napětím všemi a zbytečně tak narušuje a zdržuje průběh liturgie a pozornost tím strhává na svou osobu. Liturgie si žádá nejen vnitřní disciplínu, ale i viditelnou, což zbožné vykonávání obřadů utvrzuje.⁷²

K ambonu přistupujeme vždy v mírném předstihu. Samozřejmě záleží na pořadí čtení, které máme na starosti, či jedná-li se o přímluvy. Při prvním čtení je potřeba se připravit při závěrečné vstupní modlitbě kněze, ve všední dny po úkonu kajícího, po Gloria v neděle a svátky. Pokud čte lektor druhé čtení, vychází z lavice, když slyší poslední sloku žalmy, což je potřeba si předem spočítat při přípravě v sakristii. U přímluv je nutné vykročit ke konci Créda, nejlépe při slovech „.....věřím v jednu svatou, všeobecnou, apoštolskou církev.....“ K ambonu přicházíme pomalu, důstojně, ale ne zbytečně strojeně a škrobeně. Klaníme se oltáři, nebo obětnímu stolu, protože v průběhu mše má oltář, potažmo obětní stůl větší vážnost než svatostánek.

Poklona by měla být takzvaná hluboká, čili ohnout se v pase, nejlépe do pravého úhlu, což prakticky nebývá možné. Ruce by měly být po celou dobu přesunu sepnuty před tělem. Připravíme si mikrofon, pohlédneme na lidi pro navázání kontaktu a začneme číst. Po skončení řekneme „slyšeli jsme Slovo boží“ pak se stejným způsobem a stejnou cestou, včetně poklony, vracíme na místo.

Chůze musí být pomalá, klidná, pevná. Pokud přinášíme Lekcionář, musíme ho držet před tělem za spodní rohy, aby byla vyzdvížena důstojnost knihy. Ovšem je lépe, když je Lekcionář na Ambonu připraven předem.⁷³

4.2. Organizace lektorské služby

Na tomto místě bych se ráda pozastavila nad praktickou podobou lektorské služby z hlediska její organizace ve farnosti. Záleží na tom o jakou farnost se jedná, malou, velkou, městskou, vesnickou. V malých farnostech menších měst nebo vesnic kde čte liturgické texty většinou jen kostelník, nebude potřeba do této praxe nijak zasahovat. Nebo lépe řečeno, nebude žádná možnost do ní zasahovat, protože bývá nedostatek farníků. I když i taková farnost může mnohdy překvapit a bude zapotřebí organizace služby více, než ve velkém městě.

70 Tyrol A. Služba lektora, str. 27

71 Filipek A. Liturgika, str. 51

72 Filipek A. Liturgika, str. 42

73 Filipek A. Liturgika, str. 42

Nicméně budu se zamýšlet na farnostmi většími -městskými. Zde je potřeba jasně sestavit seznam lektorů, které by měl určit kněz, nebo lépe kněží, protože ve velké farnosti není zcela jistě jen samotný farář či administrátor, ale má k sobě kaplany, nebo farní vikáře.

Tito lektoři by měli mít jakousi formu „vážnosti“ ve farnosti a v jistém slova smyslu se i osvědčit. Mám na mysli, být již déle ve farnosti činný, častý návštěvník bohoslužeb, nejlépe osobně známý knězi, zejména po duchovní stránce. Těžko by lidé poslouchali z úst neznámého člověka Slovo boží, někoho, kdo šel jen náhodou kolem kostela, reptali by a možná i někteří přímo odešli z bohoslužby.

Mělo by být jasné, kteří lidé jsou pro tuto službu vybráni a oni by ji měli zodpovědně přijmout. Nejlépe by měl být vytištěný jmenný seznam všech lektorů farnosti. Tito by pak měli přicházet na mši svatou připraveni sloužit. Být v sakristii v dostatečném předstihu, přihlásit se o službu, aby bylo jasné, kdo bude při dané liturgii sloužit, jak jsem se o tom zmiňovala v předchozích kapitolách. V neposlední řadě nesmíme zapomínat na skutečnost, že věřící - a lektor by měl jít příkladem - mají na mši svatou přicházet v patřičném duchovním rozpoložení, nebo mít možnost se v kostele na mši připravit.

Sama povaha liturgie se dožaduje plné, vědomé, a činné účasti, věřící mají na to právo a povinnost mocí svatého křtu.⁷⁴ Z čehož dle mého názoru lze odvodit nutnost připravenosti lektora na liturgii. Určitě rozdělování čtení nesmí mít podobu výběru lektora kostelníkem na základě osobních sympatií, či antipatií a na poslední chvíli vysvětlovat náhodnému návštěvníku kostela, co že je to za knihu a co s ní je třeba dělat, nehledě na to, že někdy ani kostelník nemá o službě lektora sebemenší povědomí. Výsledek je pak takový, že se kostelníkovi podaří přemluvit neznámého člověka ke čtení neznámého textu, na několikátý pokus, kdy chodí s Lekcionářem bezradně od lavice k lavici. Liturgie pak začne se zpožděním no a úcta k Božím slovu je pak v této situaci zjevná. Bohužel je toto moje vlastní osobní zkušenost z obou farností v našem městě. Zde se vracím znovu, ke svému důvodu pro napsání této práce. Všechno si znovu uvědomit, zjistit k tématu lektorské služby podrobnosti a pak vlastním příkladem, snahou a modlitbou měnit současnou situaci.

Myslím, že není bez účelu zavedení zápisových archů, kde se aspoň na nedělní čtení lektoři zapisují. Usnadní to pak orientaci, zvýší klid před bohoslužbou. Jenže jak jsme zjistili v naší farnosti, lektoři o takovou službu nemají zájem, je to pro ně zavazující, že se mše svaté musí zúčastnit, pokud se zapíší na čtení. Aspoň takhle to vyplynulo z mých rozhovorů s kolegy lektory. Tento způsob pak v naší farnosti skončí, ke škodě všech. Je to, dle mého názoru, dáno jakousi falešnou skromností, že zrovna já nebudu čist, je tady možná někdo lepší, tak raději služby nenabídnu...je to důsledek lenosti a nechuti přijmout na sebe zodpovědnost a „jít se svou kůží na trh“ jak říká české přísloví. Z hlediska víry by se pak mohlo dokonce jednat o „zakopání hřiven“, talentu, který je od Boha. Já osobně si myslím, že by se praxe zapisování mohla zavést v každé farnosti.

4.3. Dialogické čtení

Zvláštní pojednání zasluhuje speciální liturgické čtení při liturgii velikonočního třídění. Jsou to čtená evangelia, formou dialogu a příběhu, čili Pašije. V tom případě je možné a žádoucí, aby toto vyprávění bylo skutečným příběhem. Proto je dobré, když je možnost rozdělení rolí. Každý lektor čte svým hlasem jednotlivé citace vystupujících, jeden má pozici vypravěče. Bývá obvyklé, nikoli bezpodmínečné, že „role“ Ježíše se ujímá kněz. Proto je dobré, mají-li zúčastnění možnost se sejít předem, domluvit se, popřípadě si čtení rovnou nacvičit. Určitě je na místě předběžná domluva všech spolupracujících, zvláště pak také na Bílou sobotu, kde je čtení více.

5. Osobní příprava lektora

Pro lektora je vedle všech znalostí z oborů rétoriky, liturgiky, biblistiky a samozřejmě vlastní spirituality, důležitá i osobní příprava. Měla by být nejlépe každodenní, což může skutečně prohloubit život modlitby. Žijeme dobu, kdy nás obklopují různá média, chytré telefony, počítače, tablety a jiná technika. Velice jednoduché je tedy mít přehled o dnešní liturgii, bez zdoluhavých hledání a ztráty času, i když na mši svatou ve všední den zrovna dnes nemám možnost jít. Pokud se pro lektora stane denní rozjímání Božího slova pravidlem, určitě se pak u ambonu nikdy nemůže ztratit. Liturgie, mimo jiné, vyžaduje a předpokládá modlitbu ve skrytosti, jinými slovy, osobní.⁷⁵ Je možné například prodloužit modlitbu Breviáře o dnešní čtení i evangelium. Zamyslet se nad úryvkem, čerpat z něho po celý den a promyslet, která myšlenka, věta, slovo, bylo nejdůležitější. Co mě dnes oslovuje a co by mohlo oslovit někoho druhého. Jak bych dnes přistoupila ke čtení, kdybych měla možnost být přítomna v kostele? Není od věci se stejným způsobem zamýšlet i nad evangeliem, bez ohledu na to, že nespadá do pravomoci lektora. Rozjímat a uvažovat o tom, jak je daný úryvek možné prezentovat, určitě neuráží nikoho a není proti liturgii ani proti Bohu.

Rozhodně je i správné poslouchat jiné kolegy, lektory, v čem mají lepší projev, ve kterých věcech je to třeba horší. Jenom je samozřejmě potřeba ve vyvarovat jakéhokoli náznaku chuti předvádět sám sebe. Taková snaha, dříve či později skončí fiaskem. Protože ani ten nejlepší řečník nepřesvědčí nikoho, pokud nebude o své víře přesvědčen sám, nebude jí mít v srdci, lidé mu to prostě neuvěří a ani si neudrží jejich pozornost. Je jasné, že když se člověk začne věnovat lektorské službě, vystoupí z anonymity, lidé jej začnou poznávat, oslovovat, chválit, hanit, milovat i nenávidět. Najednou se člověk ocitá pod drobnohledem, prožívá jakýsi způsob „slávy“. Lidé zvýšeně pozorují jeho život, hodnotí vše, od účasti na mších, přes partnerský život, dodržování postů, pokud se potkáváme v jídelně, až po děti a sport. Pak je složité nenechat se ovládnout pýchou v případech pozitivních hodnocení a od ambonu neutéct v případě opačných reakcí. Lektor je poslán zvěstovat Slovo, ale je ho třeba říkat vhod i nevhod.⁷⁶ Člověk je tam poslán pro lidi, ale samotným Bohem, nesmí podléhat zcela lidskému úsudku. I když je potřebná dávka zdravého sebevědomí, lektor musí kráčet a vystupovat pevný v kolenou, a to doslova i v přeneseném slova smyslu. Nemůže stát před lidem jako uzlíček nervů nesměle pípající snad něco z lekcionáře. To by asi nebylo důstojné hlásání Božího slova.

5.1. Příprava pomocí úryvků z Písma svatého

V Písmu svatém je bezpochyby nepřeborné množství různých úryvků, kterými je možno se inspirovat. Asi kolik lektorů, tolik možností. Lektor má milovat, studovat a číst Písmo svaté.⁷⁷

Určitě jedním ze zásadních je pro lektorskou službu popis toho, jak se tohoto úkolu zhostil samotný Ježíš. Citaci tohoto úryvku uvádím v první kapitole, předčítání Písma v Ježíšově době, evangelista Lukáš nám předkládá ve čtvrté kapitole svého evangelia od šestnáctého verše, jak Ježíš přišel do chrámu, podali mu svitek a On četl, pak se posadil⁷⁸ Je to konkrétní popis toho, jak se máme při čtení chovat. Klidně a důstojně předčítat, počkat na doznění myšlenky. Počítat třeba i s tím, že se nás lidé pak budou ptát, budou od nás očekávat vysvětlení. Nebát se zvěstovat, nebát se studovat. V Písmu se často mluví o Otcí a o tom, jak se zjevuje ve svém synu, tedy Ježíši, který ochotně plnil Otcovu vůli. A my učedníci jsme opakovaně vyzýváni k následování.

⁷⁵ Filipek A. Liturgika, str. 50

⁷⁶ Filipek A. Liturgika, str. 52

⁷⁷ Filipek A. Liturgika, str. 52

⁷⁸ LK 4, 16-20 a dále, citace BP, kapitola 1.2. Předčítání v Ježíšově době, str.

Můžeme si tedy texty Písma promyslet i ze strany lektorství.

*Mé učení není mé, ale toho, kdo mě poslal. Kdo chce činit jeho vůli, pozná, zda je mé učení z Boha, nebo mluvím sám za sebe. Kdo mluví sám za sebe, hledá svou vlastní slávu, kdo však hledá slávu toho, který ho poslal, ten je pravdivý a není v něm nepravosti.*⁷⁹

Nejsem to já, kdo lidu božímu v liturgii něco říká, nejsem to já, kdo chce prezentovat své myšlenky, nejsem to já, kdo nabízí lidem spásu.....

Chci jen plnit vůli toho, který mě poslal, nejsem sama za sebe. Jen nabízím Bohu své hřivny, hlas, tělo, gesta, vystupování, celé své já, jeho Slovu, Božímu slovu. Samotnému Ježíši.⁸⁰

*Amen, pravím vám: Dokud nepomine nebe a země, nepomine jediné písmenko, ani jediná čárka ze Zákona. Kdo by tedy rušil jediné z těchto nejmenších přikázání a tak učil lidi, bude v království nebeském vyhlášen za nejmenšího, kdo by je však zachovával a učil, ten bude v království nebeském vyhlášen velkým.*⁸¹

Co dodat ? Tohle zaslíbení stačí k tomu, aby se člověk namáhal a dal lektorské službě potřebný čas. Kdybys byl mluvčím prezidenta, nebo jiné VIP osobnosti, byl bys na to patřičně hrdý a citoval bys slova pomíjející smrtelného člověka. Když cituješ Písmo, cituješ Slovo nepomíjející, neboť Pán řekl „*má slova nepominou*“⁸² Nejsou to slova lidská, je to Slovo vtělené. Slovo, které cituješ přežije tebe, dějiny přírody, lidstvo, svět i vesmír a všechny ty miliardy galaxií v něm. Je úžasné, že nám, ubožákům, sám Stvořitel dovoluje zvěstovat jeho Slovo těm druhým, být jeho mluvčím!!!!!!⁸³

V církvi jsou ve farnostech laici pověřeni službou akolytů k podávání či roznášení svatého přijímání, kdy se bytostně dotýkají Eucharistie a přicházejí s ní do zvlášť důvěrného styku, vyzývání k náročnějšímu duchovnímu životu, k duchovním cvičením a hojnější účasti na svátostech. Komu je více svěřeno, od toho se více vyžaduje. To se ovšem týká stejně tak i lektorů. Také se důvěrně stýkají s Bohem.

Lektoři jsou pověřeni, aby skrze Boží slovo účinně sblížovali věřící s Bohem. Vždyť Boží slovo není méně, než Eucharistie. (svatý Augustýn)⁸⁴

Obsah Písma může lektorům otevírat hlubší formaci svědomí při jejich zpytování svědomí před svátostí smíření. Třeba 2. přikázání může inspirovat k otázce, zda nevyslovuji Boží slovo nadarmo, zda vím, co říkám, koho cituji.

Mohu zkoumat i způsob své řeči v běžném životě, zda odpovídá službě, kterou konám, jako nástroj v hlásání Božího slova. Měli bychom tedy zpytovat v oblasti sklonů k mnohomluvnosti, k posuzování či pomluvě, k užívání nepravdivých vulgárních, hněvivých, urážlivých či neslušných slov. Pěstovat si stále vědomí, že svůj jazyk a ústa nabízíš pravidelně Slovu vdechnutému Duchem Svatým a k posvátnému úkolu je číst a oznamovat.

*Komu bylo více svěřeno, od toho se bude více vyžadovat.*⁸⁵

Člověk, který přijal službu lektora by měl v sobě pěstovat mimořádnou lásku k Božímu slovu, naučit se sám rozjímat a jaksi číst mezi řádky, jak nás k tomu vybízí samotný Bůh v celém Písmu, zvláště v evangelijních podobenstvích.⁸⁶

---

79 Jan 7, 14-18

80 Hrdlička J. Vezmi a čti, str. 36

81 MT 5, 18-19

82 MT 24, 35

83 Hrdlička J. Vezmi a čti, str. 38

84 Hrdlička J. Vezmi a čti, str. 38

85 Hrdlička J. Vezmi a čti, str. 38

86 Hrdlička J. Vezmi a čti, str. 39

5.2. Vyhledávání biblických, liturgických textů

Je samozřejmostí, že pokud lektor pocítuje potřebu domácí přípravy, jak jsme o ní hovořili výše, musí mít k dispozici dané texty. Určitě nepochybujeme o tom, že v dnešní moderní době, která našťastí žádnou křesťanskou literaturu necenzuruje, má každý doma nějaké knižní vydání Písma svatého, snad aspoň Nový zákon. Pro naši potřebu je ovšem nutné pořídit si Písmo celé, to znamená včetně deuterokanonických knih. Pro „neelektronickou“ generaci je asi vhodnější Katolický týdeník, kde tiskem vychází texty nedělní liturgie a v rubrice „Denní tichá chvíle“ také texty na všední dny. Pro generaci „připojenou“, internet odpoví. Stránky jako www.katolik.cz, www.vira.cz a jiné zajisté není třeba představovat.

Pro liturgické účely se používá jiný překlad. Je proto normální, když jsou mezi textem v našem Písmu a ve vytištěné podobě mírné odchylky. Je správné a nejvýš vhodné si text přečíst i ve více překladech. Já osobně používám ekumenický překlad na kterém jsem vyrostla v kombinaci se studijním překladem s výkladovými poznámkami a textem z Lekcionáře. Protože mírné odchylky v překladu mohou pomoci k lepšímu a hlubšímu pochopení textu. Bez pochopení nikdy nemůžu být správná mluvčí.

5.3. Oděv

Když jdu do kostela a předpokládám, že půjdu k ambonu, musím se adekvátně obléci. Oblečení by mělo být důstojné, ale zároveň ne výstřední nebo přehnaně konzervativní. Pánové by měli zapomenout na trička s nápisy, krátké kalhoty, moderně roztrhané rifle, zbytečně barevné, výrazné, sportovní oblečení. Samozřejmě muž v obleku je společensky oblečen, není to ovšem nutností. Spíše naopak, může to v dnešní době působit zbytečně puritánsky a zpátečnický a na to jsou dnes všichni přecitlivělí. Může to pak vyznít jako nějaký zaprášený folklór, patřící jen zavřít do muzea. To pak je těžké zvěstovat živou víru.

Postačí pouze slušné, ne provokativní oblečení. Dámy jsou na tom podobně. Určitě zapomenout na krátké kalhoty, minisukně, výrazné výstřihy, nápisy, nápadné klobouky či čepice, kšiltovky. I když žena může mít v kostele pokrývku hlavy, jistě se to nehodí k ambonu. Výjimkou jsou pouze zimní čepice, ale i to by žena v lektorské službě mohla odložit, ovšem není chybou, ponechá-li si zimní čepici na hlavě. Stejně jako u mužů je nutné nechat doma moderní rozstříhané rifle a jiné rušivé věci. Ovšem druhý extrém, kdy si dáma vezme večerní plesové šaty je také nepatřičný, něco jako muž ve fraku.

Pozor také na výrazné líčení a hlučné podpatky. Žena může mít kalhoty nebo delší sukni, ne provokativní, neprůhledné oblečení, nevýrazný výstřih, nechovat se vyzývavě.

Určitě stojí za zmínku také účes. To jak u mužů, tak u žen. Zcela jistě by se lektor měl vyhnout výstřednostem, tak jako v oblečení, stejně i v účesu. Dredy, nepřírozené, pastelové barvy vlasů k ambonu a důstojnosti projevu nepatří.

Bohužel zde musím zmínit i alkohol, ten k ambonu dozajista nepatří. Stejně jako nepatří na jeviště, i když herci občas hrají alkoholové opojení, jedná se pouze o herecký výkon. Lektor **NIKDY !!!** nesmí přistoupit k ambonu posílněn alkoholem, je to nedůstojné člověka, natož tiskového mluvčího samotného Boha.

6. Vzdělávání lektorů

Biskupové dnešní doby jsou si vědomi důležitosti této služby a organizují školení na úrovni diecézí a farností. Důkazem biskupského zájmu o tuto problematiku je mimo jiné i knížečka pana biskupa Hrdličky s názvem „Vezmi a čti“, ze které jsem načerpala hodně informací pro tuto práci. Záleží pak na jednotlivých kněžích, jestli na své lektory kladou nároky a podpoří je v těchto aktivitách.

Ve větších farnostech kněží sami organizují školení, katecheze a duchovní cvičení pro lektory nebo je dokonce i sami vedou.

Rozhodně bychom neměli zůstat u neinformovaných a nevzdělaných lidí, protože zde je velký potenciál. Není potřeba tímto způsobem zatěžovat kněze, stačí, když je nějaký zkušený lektor ochoten své nabyté zkušenosti a teologické znalosti předat zájemcům.

7. Závěr

Služba lektora je krásná, důležitá a náročná, pokud k ní člověk přistupuje zodpovědně. A myslím, že sama povaha této služby vyžaduje pokoru a zodpovědnost. Pán Bůh si z nás přece nedělá legraci, zve nás ke spolupráci na díle spásy, nás ubohé, hříšné tvory. To není málo!

Každý lektor sám nese zodpovědnost za to, co přečetl. To znamená, že je povinen zkontrolovat jaká čtení mu kostelník nabízí. Jelikož jsme lidé omylní, může dojít k tomu, že nachystá texty jiné neděle, nebo jiného cyklu, či svátku. Toho je potřeba se vyvarovat, protože kněží mají připravenou homilii na téma těchto textů, dostáváme duchovního do nezáviděníhodné situace, přečteme-li něco zcela jiného. Dále je také potřeba počítat při přípravě s alternativou, že je právem kněze využít možnost zvolit jiný, podle něj vhodnější text. Může tak učinit zejména vzhledem k posluchačům, například při mši svaté pro děti, nebo pro mši svatou během duchovní obnovy.

Pokládám za vhodné v této věci poučovat boží lid, v první řadě pak ty, kteří se této službě věnují.

Seznam použité literatury

ADAM,A. Liturgika. Křesťanská bohoslužba a její vývoj, PRAHA : Vyšehrad 2001, s. 471, ISBN 80-7021-420-1

POKORNÝ,K. Obnovená liturgie, PRAHA : Česká katolická charita 1976, s. 258

BUCHTOVÁ, B. Rétorika. PRAHA : Grada Publishing a.s. 2006, s. 212, ISBN 80- 247-0868-X

RICHTER,K. Liturgie a život. PRAHA : Vyšehrad spol.s.r.o 1996, s. 183, ISBN 80-7021-140-7

PŘEUČIL, J. Kouzlo rétoriky, osobní trenér. FRÝDEK-MÍSTEK : Alpress s.r.o. 2007, s. 166, ISBN 978-80-7362-381-4

HRDLIČKA,J. Vezmi a čti. OLOMOUC : Matice cyrilometodějská s.r.o. 2008 s. 45, ISBN 978-7266-395-8

Římský pontifikál. OLOMOUC : Matice cyrilometodějská s.r.o. 2008, ISBN 978-80-7195-9

TYROL,A. Služba lektora.Manuál pre duchovnú formáciu, KBD Svit 2010, s. 162, ISBN 978-80-89120-26-0

POKORNÝ, L. Z dějin liturgie u nás. PRAHA : Česká katolická charita 1969, s. 92, ISCMTF-UP

ADAM,A. Liturgický rok. PRAHA : Vyšehrad s.r.o. 1998, s.328, ISBN 80-7021-269-1

COLLOQUIUM LITURGIKUM 2006. Obřady žehnání v různých liturgických obřadech. OLOMOUC : Universita Palackého v Olomouci 2006, s. 100, ISBN- 80-244-1514-3

FILIPEK,A. Liturgika. BRATISLAVA : Dobrá kniha 1997, s. 254, ISBN- 80-7141-153-1

DOKUMENTY LITURGICKÉ OBNOVY. Pro potřebu teologických fakult. OLOMOUC : Matice cyrilometodějská s.r.o. 1994, s. 311

DOKUMENTY II. Vatikánského koncilu. PRAHA : Zvon, české katolické nakladatelství s.r.o. 1995, s. 603, ISBN 80-7113-089-3

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE. PRAHA : Zvon, české katolické nakladatelství s.r.o 1995 s. 648, ISBN 80-7113-132-6

LEKCIONÁŘ, Karmelitánské nakladatelství, 1998, s. 423 EAN: 9788071923626

ČESKÝ MISÁL, Karmelitánské nakladatelství, 2015, ISBN 978-80-7195-810-9

BIBLE, PRAHA : Česká biblická společnost 2009, ISBN 978-80-87287-22-4

Příloha č. 1. Obřad ustanovení lektora

Úvodní poznámky

Lektory ustanovuje biskup nebo vyšší představený v kněžských a řeholních institutech buď ve mši, nebo při bohoslužbě slova.

Koná-li se obřad ustanovení lektorů ve mši, obléká biskup roucha určená ke mši a užívá mitru a berlu, jestliže se koná v bohoslužbě slova mimo mši, biskup použije buď albu, pektorál, štólu a pluviál příslušné barvy, nebo rochetu, mozetu, pektorál a štólu a v tom případě neužívá mitru ani berlu.

Může se použít mešních textů Za služebníky církve (Mše a modlitby za různé potřeby) s biblickými texty Při ustanovení lektorů (Lekcionář VI/1, Mše spojené s určitými obřady), liturgická barva je bílá nebo světeční.

Ve dnech uvedených v Tabulce liturgických dnů pod č. 1-9, se však slaví mše z příslušného dne a kromě dnů uvedených 1-4 se jedno čtení může vzít ze mše Při ustanovení lektorů.

Vstupní obřady se konají jako obvykle.

Obřad ustanovením

Po evangeliu biskup usedne na katedru nebo sedadlo připravené před oltářem, pokud se to zdá být vhodnější pro usnadnění účasti přítomných na sledování obřadu.

Jáhen nebo kněz, k tomu určený, vyzve kandidáty těmito, nebo podobnými slovy :

Prosíme ty, kteří mají být ustanovení k službě lektorů, aby předstoupili.

Potom volá jednotlivé kandidáty jménem, každý z nich řekne :

Zde jsem

a předstoupí před biskupa, pozdraví ho úklonem hlavy a vrátí se na místo.

Potom všichni usednou a biskup pronáší homilii, v níž přítomným osvětlí jednak přednesené texty Písma svatého, jednak službu lektora. V závěru homilie osloví kandidáty těmito nebo podobnými slovy :

Víte, že milost spásy Bůh zjevil a naplnil skrze Ježíše Krista a své slovo, které se stalo člověkem, Ten nám oznámil všechno a své církvi svěřil úkol hlásat evangelium všemu stvoření.

Jako lektori budete pověřeni čtením Božího slova, a tím budete pomáhat, aby se poslání církve ve světě uskutečňovalo.

Přijetím tohoto úkolu se stanete služebníky víry, která vyrůstá z Božího slova. Uprostřed liturgického shromáždění bude z Vašich úst zaznívat Boží slovo, budete také pomáhat při katechezi dětí i dospělých a připravovat je k přijetí svátostí, budete zvěstovat poselství spásy těm, kteří je dosud neznají. Tak i Vaším prostřednictvím budou lidé moci docházet k poznání Boha, našeho otce, i jeho syny, Ježíše Krista, kterého on poslal, a tak získat život věčný.

Jako hlasatelé Božího slova buďte vždy otevřeni působení Ducha svatého. Boží zvěst přijměte tedy především vy sami a uchovávejte ji ve svém srdci. Ať Vás Boží slovo den ze dne více proniká a ve Vás roste. Celým svým životem hlásejte našeho Pána a Spasitele Ježíše Krista.

Po homilii všichni vstanou, kandidáti si kleknou. Biskup odloží mitru a berlu, pokud je užívá, a se sepnutýma rukama vyzve přítomné k modlitbě těmito nebo podobnými slovy :

S pokorou prosme milosrdného Boha, aby požehnal těmto svým služebníkům, povoláním ke službě lektorů.

Modleme se, aby horlivým plněním svěřených úkolů pomáhali zvěstovat Krista, a tím oslavovali Boha, našeho nebeského otce.

Všichni se potichu modlí.

Potom biskup s rozepnutýma rukama pokračuje :

Bože, zdroji veškerého světla, tys ve své nezměrné dobrotě poslal svého jednorozeného syna, který má slova života věčného a skrze něho nám zjevuješ hlubinu své lásky.

Požehnej těmto naši bratřím, kteří byli vybráni ke službě lektorů a chtějí sloužit Tvému slovu :

At' o něm rozjímají a nechají se jím proměňovat, aby mohli tvé slovo věrně hlásat všem bratřím a sestřám.

Skrze Krista, našeho Pána.

Všichni odpovědí

Amen

Kandidáti vstanou a všichni ostatní si sednou. Také biskup sedí s mitrou na hlavě, pokud ji používá. Kandidáti k němu jednotlivě přistupují a on jim podává knihu Písma svatého se slovy :

Přijmi Písmo svaté, buď Božím slovu věrný a předávej je tak, aby si stále více podmaňovalo lidská srdce.

Lektor odpoví :

Amen

Mezi tím, zejména je-li kandidátu větší počet, může se zpívat žalm 19 (18) nebo jiný.

Mše pak pokračuje obvyklým způsobem. Do přímluv se zařadí prosba za právě ustanovené lektory.

Koná-li se tento obřad v bohoslužbě slova mimo mši, může začít vhodným zpěvem, po úvodním pozdravu se může říkat vstupní modlitba ze mše Za služebníky církve, mezi čtení se vhodně vkládají mezi zpěvy. Po přímluvách a modlitbě Páně biskup přítomným na závěr požehná a jáhen je obvyklým způsobem propustí.⁸⁷

Příloha č. 2. Výslovnost slov a jejich znělost (jazykolamy)

A

máma, máma, máma,
bába, bába, bába,
táta, táta, táta,
Padla, padla, zapadla.
Máma mává zdar a sláva.
Na asfalt spadla stará maska a sklapla.
Ha hádá hadu záhadu.

E

befelemepeseveze
vesele, vesele, vesele,
nemeleme, nemeleme, nemeleme,
semeleme, domeleme
Lépe sedět, lépe ležet, lépe klečct, lépe běžet.
Slunce zbledne nebo zšedne ještě dneska dopoledne.
Ženě své bledé řekne, jed dej ještě plášť do deště.
Leze, leze po železe, nepřestane, až tam vleze.

I

vím, vím, nepovím,
rýmy šprýmy,
klín klínem klíním, cílí k cíli
Slíbili tíhy vzítí kříži.
Bílý sníh, s ním víří netopýři.
Osení stříbrní slzy ranní rosy.
Rybíz vybízí rty Filipíny.

O

okolo, okolo, okolo,
po kolo, po kolo, po kolo,
toto, toto, toto, právě toto,
daleko, široko, hluboko, vysoko
Od vody do vody vodovod z Podolí.
Vosa na nose, nos pod vosou, nos po vose pobolívá.
Zvoň, zvoň kovová podkovo.
Proč probošť Prokop prosel proso.

U

bu, bu, bu, bůůů,
hu, hu, hu, hůůů,
půjdu, půjdu, nepůjdu.
Půjč mi Julku, půjč mi hůlku, nůž a hůlku.
Kup tu Kubo tu kupu hub.
Zvuk bubnů duněl v hluku při ústupu pluku.
Úsměvem února průzračné ledy tají.

OU

tou, tou, tou,
dou, dou, dou,
houpou, houpou, houpačku houpavou, bouda, bouda, boudička
Ploužil se pouhou strouhou dlouhou.
Hou, hou, hou, krávy jdou.
Mám ráda ticho moudrost soumraku.
Svou dlouhou rouškou s loutnou pouhou hrou.

P,B

pí,pí,pí,pí,
bá, ba, ba, ba,
bi, be, ba, bo, bu,
bim bam bum, bim bam bum
Pípi, pípi, pípi, píp už je mu zas líp.
Bláhový blondýn s bledou blondýnou zbloudili blízko Blanska.
Boty, boty do roboty, kdo je koupí, neprohloupí.
Pepíku, Pepíku, vzkazuje ti Pepka, že napeče koláče, trnek do prostředka.

M

má, má, má, mámáma,
ma, me, mi, mo, mu, my,
myj, myj, myj,
mámení, bábení, mámení, bábení,
Má máma má málo máku.
Malá Míla nemilovala mýdlo značky Milo.
S plným vědomím si plně uvědomujeme.
Mír, mír, mír a zase mír.

T, D, Ť, Ď

Ta teta to tam mete, kam to mete ta teta ? Mete to tam ta teta.
Tudy dudy, dudy tudy.
Zadudej dudáčku, zadudej.
Datel dutě zadutal nad dutinou dubu.

N, Ň

ne, ne, ne, nééé
nu, nu, nu, nůůů
na nu no ni
bžunda, bžunda, bžunda.
Tonka tenká jako Lenka, Lenka tenká Apolenka.
Pínka linka, pínka linka, pánu Bohu do okýnka.
Nenuť nás do nové novostavby, Nanyňko.
Ničemník, ničemník, zničil pomník.

K, G

maka, maka, maka, maka
maga, maga, maga, maga
dogo, dogo, dogo, dogo,
grundle, grundle, grundle, grundle,
Gusta zhusta s gustem góly chystá.
Gabriel a Gábina, co malují, vygumují.
Gabriel i Gusta zhusta s gustem góly pálí.
Kokoko, kam mám dát to vajíčko ?

C, Č

ca, ca, ca, ca,
ca, ce, ci, co, cu,
ča, če, či, čo, ču,
čuchá, čichá, čuchá, čichá
A nakonec cinkne zvonec, cinkne zvonec, zvoneček a ten cinká koneček.
Cinky cák, buma bác, sklenic, tácků plný tác, pustil strýček Bonifác.
A nakonec je tu noc, v zimě je noci moc.
Po cvičení snědli babiččiny koláče ke svačině.

S, Z

za, za, za, sa, sa, sa,
zasa, zasa, zasa,
sou, sou, sou, zou, zou, zou,
zaj, zaj, zij, saj, sej, sij
Pes se se psem nesnese.
Zahájili zimní zasedání v zimní zahradě.
Husy se pasou, pasou se husy.
Za zástěnou, za záclonou zahlédl mezi známými Zuzanu Zindulkovou.

Š, Ž

ša, ša, ša, šááá
ža, ža, ža, žááá
žiletky žmolí žiletky
sušenky suší sušinky
Štvanec žvanec má pěkný kopanec.
Sáša šije spíše sešité stehem.
Huši, naše kuši.

F, V

fa, fa, fa, va, va, va, fa, fa, fa,
vave, vave, vave,
foukej, foukej větríčku
vřelé vřídlo, vřídlo vřelé
Vyskočil vyskočil, Vyskočilku přeskočil, Vyskočilka vyskočila Vyskočila přeskočila.
Voda ve vaně, ve vaně voda, voda, voda, voděnka, vodní víla Voděnka.
Vítova Veruna viděla ve věži velkého vlka.
Fábor, fábor, fábor, velký fábor.

H, CH

ha, ha, ha, ha, ha
cha, cha, cha, cha,
ha, he, ha, he, ha, he,
cha, che, chi, cho, chu, chi
Chvalně známý chvalořečník chvalořečil chvalořečníka a jeho chvalořečení.
Hádal hadač hádavý hádanka záhadné.
Hajný hájil háj i háječek celého jeho hájemství.
Spinkej malá, hou, hou, hou, sýček houká hů, hů, hů, ponocný Hůtal hůt, hůt, hůt.

J

ja, je, ji, jo, ju,
jou, jou, jou, jou,
ji, ji, ji, ji,
je ještě, je ještě, je ještě.
Nejez to sto, jez to nejedlé.
Bětuško, běž běhat, běž pobíhat.
Julius Julii jeli s Julinkou.
V Jablunkově je jablůnkovitá jablůňka.

L

la, le, li, lo, lu,
meleme, meleme, meleme,
mléko, mlíčko, mlíčko,
klapy, klapa, klap, klepy, klepy, klep,
Filip i Lili byli by lepili bílý list, kdyby bývali blíž.
Mikli mitli, už mě chytli, jak mám vylézt, když mě chytli v pytli.
Kluk má malé letadlo, letadlo mu upadlo.
Klepadlo upadlo, upadlo klepadlo.

R

ra, re, ri, ro, ru, ri
rou, rou, rou,
kráky, kráky, kráky, krák, rej, rej, rej, rej,
Strč prst skrz krk.
Na Prokopa promokne kdekerá kopa.
Je Oliver olivrejovaný či neolovrajaný ?
Bradatý bručoun bručí a ubřečený brečí s ubřečenou.

Ř

řa, ře, ři, řo, řu, ři,
mař, mař, mař, ař, ař, ař,
oř, oře, oře, oře,
řepy, řepy, řepy, řep,
Za dřevěnou přepážkou zařehtal hřebeček.
Nad dřevníkem se kouří, dřevo ve dřevníku zřejmě hoří.
Hoří střecha „ U tři třešní,„ stříkejte stříkačkou na hořící střech přes tři lípy.
U Řezáčů řinčel řetěz při řezání řezanky.⁸⁸

Svislý pohyb čelistí

Bába mává, máma mává,
pásla má milá páva mezi horama sama,
já vám dávám já vás znám,
má kabát, kabát má.

Středo zadní pohyb čelistí

Vzdejte se všichni,
vznesl se do vzduchu,
zavšivená vznešenost,
zvysoka svítí hvězdy.

Rty a kruhový sval ústní

Metu, metu, nevymetu,
nesu nesu nevynesu,
popokatepetl.

Strany jazyka

Prohlížíme koleje, je-li tam dost oleje,
ať se děje, co se děje, to je moje, to je tvoje.

Špička jazyka

Dodejme do doby ledové,
doba ledová je budoucnost,
tato teta to tam mete,
dnes je to nudná nádeničina.

Hřbet jazyka

Kobyła kopyta klapala,
klepyty, klepyty, klap,
kulatý glóbus je na kusy.

Příloha č. 3. Cvičení svalová, gymnastika artikulačních orgánů

- > Silně zatněte zuby a pocítíte všechna napětí s tím spojená a potom vše uvolněte.
- > Otevřete co nejvíce ústa a sledujte, které svaly se při tomto pohybu napínají, napětí pocítíte hluboko v oblasti uší. Ovšem pozor na násilí a křečovitost, čelistní kloub je na jakékoli nezdravé pohyby citlivý, mohlo by to být nebezpečné a skončit na stomatochirurgii. Spíše se doporučuje zívání, což je přirozené uvolnění mluvidel, nikdy nejsme tak svěží, abychom si nezívli přirozeným způsobem.
- > Vyceňte zuby, pozorujte napětí ve tvářích a hned uvolněte.
- > Špičku jazyka zasuňte mezi dásně a zuby a krouživým pohybem pohybem masírujte rty zevnitř.
- > Široce otevřeme ústa a hned sešpulíme rty, střídavě vyslovujeme hlásky A a U.
- > Vyplázněte jazyk a udělejte z něj kroužek, ten pak zasuňte do úst. Pocítíte tlak v kořeni jazyka.
- > Vyplázněte jazyk a špičkou kmítejte jako had.
- > Vtahujte dolní ret přes dolní zuby dokud nepocítíte tlak v krčních svalech.
- > Špičkou jazyka jezděte po zubech, přes patro a zpět.
- > Vyzkoušejte krouživé pohyby dolní čelisti, s citem !!! Zopakujte uporornění na citlivost čelistního kloubu.
- > Napodobujte žvýkání.
- > Napodobujte frkání koně.
- > Napodobujeme startování auta. Pomůžeme si zvukovými projevy.⁸⁹

Takové cvičení by měl čas od času provádět každý člověk, protože všichni nějak mluvíme, ovšem je pravdou, že ne každý se tím živí.